

# **SPLIJT - STOF**

**MAANDBLAD van de filosofenbond MAANDBLAD van de FILOSOFENBOND maandblad van DE FILOSOFENBOND maandblad VAN DE FILOSOFENBOND maandblad VAN DE filosofenbond MAANDBLAD van d**

---

**NO 2**

SPLWT-STOF maandblad van de filosofenbond  
nummer 2, 15 oktober 1972

oplage: 150 ex. prijs: f 1,-

redaktiesekretaris: Janwillem Dieten,  
Buurmansweg 45,  
Nijmegen

#### INHOUD

|        |                                                                       |
|--------|-----------------------------------------------------------------------|
| pag. 2 | redactioneel/janwillem dieten                                         |
| pag. 2 | elitair taalgebruik door filosofen/jan dijkman                        |
| pag. 4 | filosofie & maatschappij                                              |
| pag. 5 | over de maatschappelijke relevantie van<br>de filosofie/thijs de jong |
| pag.15 | reactie op thijs de jong/gabriël van den brink                        |
| pag.28 | achtergronden herstructurering/s.r.v.u.                               |
| pag.38 | mededelingen                                                          |
| pag.47 | fakulteitsraad                                                        |

# redaktioneel

Ziehier Splits-stof nummer twee. De reacties op het eerste nummer hebben wel bevestigd dat een dergelijk blad aan de C.I. een reële taak heeft en in een duidelijke behoefte voorziet.

Voor al de discussie over de verhouding filosofie-maatschappij, die aan een zakelijke uiteenzetting van de standpunten zeer hard toe was, begint steeds duidelijkere vormen aan te nemen. Het is de bedoeling dat in de rubriek filosofie-maatschappij van elk nummer één reactie uitvoerig wordt behandeld om de draad van de discussie duidelijk te houden. Eventuele overige reacties zullen opgenomen worden onder de rubriek "ingezonden stukken" of zullen in een later nummer uitvoerig worden behandeld.

In dit nummer hebben de rubrieken "mededelingen" en "fakulteitsraad" vorm gekregen en is ook een artikel opgenomen over de achtergronden van de herstructurering van het onderwijs.

Alle serieuze reacties blijven welkom op het redaktie-sekretariaat, evenals alle suggesties, kopy en aanbod van arbeidskracht voor de technische realisatie.

Splijt-Stof is verkrijgbaar - op het filosofies instituut bij  
de heer De Bruijn  
- bij boekhandel "de oude mol"  
(van Broeckhuysenstraat 48)  
- aan de USN-balie in het universiteitshuis.

Van SPLIJT-STOF 1 zijn meer dan 100 exemplaren verspreid!

Kopij voor SPLIJT-STOF 3 zo snel mogelijk inleveren, maar uiterlijk tot 10 november.

janwillem.

# ingezonden stukken

Jan Dijkman/ ELITAIR TAALGEBRUIK DOOR FILOSOFEN

De eerste eis voor iedere filosofie, die zichzelf zinvol noemt, is dat ze verstaanbare taal moet spreken. Een niet-verstaanbare filosofie is niet zinvol. Filosofen moeten er op zijn minst naar streven om zich uit te drukken in taal, die voor iedereen begrijpelijk is. Aan dat streven ontbreekt het nog al eens en "de indruk moet ontstaan dat de filosofie een zaak van enkele ingewijden is, die hun geheimen door middel van geheimspraak zorgvuldig voor het vulgus profanum verbergen." (H. de Vos, Inleiding in de Wijsbegeerte, p.6). Ik weet echter ook wel "dat nu eenmaal elke wetenschap haar vaktaal heeft, die men moet leren om het betreffende vak te kunnen beoefenen. Bovendien vergemakkelijkt een dergelijke taal, wanneer men haar eenmaal beheerst, de studie." (H. de Vos, aangehaald werk, p.6). Maar er zijn grenzen.

De gerechtvaardigde eis van begrijpelijk taalgebruik wordt pure noodzaak als het gaat om een filosofie, die zegt een bijdrage te willen leveren tot de oplossing van dringende problemen in onze samenleving.

Oplossingen, die worden aangeboden in een vakjargon, dat slechts voor weinigen verstaanbaar is, zijn nauwelijks oplossingen te noemen. Omdat de kans groot is dat het oplossen op papier blijven, die niet vertaald worden voor mensen, die uiteindelijk de oplossingen zullen moeten realiseren. En die mensen zijn wij allemaal, intelligent of niet. Als filosofen praten over "vrijheid" en "de samenleving moet zo zijn dat ze de mogelijkheid tot zelfrealisatie voor iedereen biedt" (Hegel, Marx, Hollak), dan worden daarmee oplossingen aangegeven voor fundamentele problemen van de mens, die vervreemd is van zichzelf en zijn omgeving. Maar met het filosofies aangeven van de oplossing is het probleem geenszins opgelost. Het gebruik van de term "mogelijkheid tot zelfrealisatie voor iedereen" vereist niet alleen dat filosofen weten wat daaronder verstaan moet worden, maar dat iedereen weet wat dat is. Anders moet je niet zeggen dat zelfrealisatie een basis-recht is van iedereen. En een wezenlijk belangrijk inzicht zou een holle frase blijven. Filosofen hebben niet alleen de taak oplossingen teoretisch aan te duiden, ze dienen deze ook te vertalen in het meest alledaags taalgebruik. Dat betekent geen verarming van de filosofie, maar een verrijking: het is haar enige kans op levensvatbaarheid.

Gabriël van den Brink heeft in Splijtstof no. 1 zijn twijfel uitgesproken over de filosofiebeoefening in Nijmegen. Hij vraagt zich met name af of ze in staat is "aan de verbetering van de samenleving bij te dragen". Ik vraag het me ook af.

Maar hoewel zijn kritiek juist en zeer waardevol is, boet ze toch sterk aan verstaanbaarheid in door moeilijk taalgebruik. Ik ruk het uit zijn verband, maar de volgende zin is bijna onbegrijpelijk: "De vanzelfsprekendheden en conflicten in het dagelijkse leven vinden we terug in de filosofiese denkbeelden (filosofie is gedeeltelijk ideologie, J.D.) als doorleefde en doordachte werkelijkheid. De maatschappelijke en natuurlijke werkelijkheid vindt men echter niet direkt terug in de filosofie; ze maakt een vormverandering door." Waarom gebruiken we geen voorbeelden als we een dergelijk belangrijk inzicht willen verkopen? Het gebruik van ingewikkelde vakjargon werkt in de hand, waar we vele traditionele filosofieën juist van beschuldigen, nl. "het loslaten van de konkrete maatschappelijke werkelijkheid als basis voor het filosofies denken".

## Naschrift redaktie:

Terecht wijst Jan Dijkman op de eis dat een maatschappelijk relevante filosofie ernaar moet streven zo verstaanbaar mogelijk te zijn. De filosofie draagt echter tot de oplossing van dringende problemen bij: a) door de huidige samenleving op wetenschappelijke wijze te onderzoeken en te kritiseren b) door aan te geven wat de prakties politieke konsekwenties van haar konklusies zijn. Hierdoor heeft ook de kwestie van de verstaanbaarheid twee kanten:

1. De wetenschappelijke analyse van de maatschappelijke problemen en hun oplossing verloopt niet in termen van het dagelijks taalgebruik: het is juist de vooruitgang van het wetenschappelijk onderzoek dat de begrippen die in de samenleving reeds aanwezig zijn steeds aangevuld/vervangen worden door nieuwe begrippen waardoor in de historische ontwikkeling een dieper inzicht en een doeltreffender handelen mogelijk wordt. Een voorbeeld hiervan is de wijze waarop Marx de "waar" analyseert en hoofdstuk 1 van "Het Kapitaal".

2. De werkelijke problemen nemen voor hen die er in de praktijk mee te maken hebben natuurlijk niet de vorm aan van een wetenschappelijke analyse: de arbeiders die zich met een staking tegen loonsverlaging of ontslag verzetten hebben niet hoofdstuk 1 van "Het Kapitaal" in hun hoofd. Waar het om gaat is dat hun praktische strijd en hun konkreet politieke denken door wetenschappelijke en dus ook filosofiese analyses worden gesteund.

Hoe is dat mogelijk? Daarvoor is het niet voldoende dat een inzicht als "de samenleving moet zo ingericht zijn dat zij de mogelijkheid tot zelfrealisatie aan iedereen biedt" alleen maar in woorden van niet-filosofen wordt weergegeven. Zo'n inzicht wordt van praktische betekenis als ze in het vlak van de wetenschap wordt uitgewerkt tot een konkrete analyse van konkrete problemen, en als men aangeeft welke konkrete maatschappelijke konsekwenties ze heeft.

Maar de konsekwenties en de wetenschappelijk gefundeerde konklusies moeten vertaald worden in termen van de konkrete politieke strijd.

Omdat wetenschappelijke nieuwe inzichten zelf nooit een maatschappelijke beweging tot gevolg hebben, betekent dit dat ze geformuleerd moet worden in termen van een bestaande politieke beweging, dat ze dus zó geformuleerd worden dat in die beweging begrepen wordt wat er gedaan moet worden.

3. Deze vertaling van wetenschappelijke inzichten in het meest alledaagse taalgebruik is dus niet hetzelfde als de meest eenvoudige formulering van het wetenschappelijk onderzoek. Dit laatste is eveneens een probleem maar zij behoort tot de didaktiese kwesties binnen het filosofieonderwijs. Wat niet wegneemt dat het mogelijk moet zijn de inhoud van ons vorige artikel op meer heldere wijze uiteen te zetten dan gebeurd is. Hopelijk zijn wij daar in onze reactie op het artikel van Thijs de Jong in geslaagd.

.....

## filosofie

&

## maatschappij

In de rubriek FILOSOFIE & MAATSCHAPPIJ willen wij de discussie voortzetten waarmee een begin is gemaakt in het vorige nummer. Hierop kwam een vrij uitvoerige reactie van Thijs de Jong, als docent verbonden aan de C.I.; wij drukken zijn artikel hierbij af. Na dit artikel is het antwoord van onze kant geplaatst. Hierin willen wij enerzijds het artikel van Thijs de Jong van krities kommentaar voorzien, anderzijds willen wij ons standpunt in de kwestie filosofie-maatschappij zo volledig en duidelijk mogelijk uiteenzetten.

Wanneer in onze reactie een passage van een cijfer-tussenhaakjes is voorzien verwijst deze naar uitspraken van Thijs de Jong die met schuine strepen en hetzelfde cijfer, bijv. /...../(5) zijn aangegeven.

Wij willen wel eventuele volgende inzenders verzoeken op meer specifieke onderdelen van de discussie in te gaan en daarbij een lengte van ongeveer 3-5 getypte pagina's in acht te nemen.

## Thijs de Jong / OVER DE MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE VAN DE FILOSOFIE

-I-

Het initiatief van de filosofenbond om in een maandblad de problemen aan de orde te stellen biedt de welkome gelegenheid om dieper op de achtergronden van de tegenstellingen binnen de centrale interfakulteit in te gaan. De moeilijkheid van een discussie is, dat wat voor de een evidente waarheid is, voor de ander niet duidelijk is. Het is moeilijk de waarheid zó te vertolken, dat zij voor de ander duidelijk is. Ik ga ervan uit, dat Gabriël van den Brink en Jan-Willem Dielen in hun principiële uiteenzetting volgens eigen oordeel de evidente waarheid naar voren gebracht hebben. Desalniettemin ben ik er niet zeker van dat ik hun betoog goed begrepen heb. Mag ik daarom proberen dit zelf onder woorden te brengen?

1. De voornaamste kwestie betreft het onrecht in de wereld, dat te weinig incidenteel optreedt dan dat het ons onverschillig zou mogen laten, dat integendeel in bepaalde structuren zij wortel vindt en daaruit voortdurend nieuwe impulsen ontvangt. Zo kan men van een machtige wapenindustrie niet verwachten, dat deze er alleen op uit is roest voort te brengen.

De bestrijding van het onrecht zal dus geen effect hebben, wanneer deze structuren niet doorzien worden. Deze structuren liggen echter niet open en bloot zichtbaar maar zijn integendeel verborgen. / Het is dus van belang zich van deze verborgen samenhangen bewust te worden. Hiervoor is een wetenschappelijke methode vereist, omdat de gewone waarneming of observatie slechts op incidentele fouten stoot. / (1)

De vraag is nu, welke wetenschappelijke methode hier gehanteerd moet worden, of misschien wel, hoe door samenwerking van mensen op verschillende wetenschappelijke terreinen de verborgen samenhangen aan het licht gebracht moeten worden.

2. Men zou hierbij kunnen denken aan de maatschappij-wetenschappen. In deze wetenschappen moet men- aldus de studenten wier standpunt ik tracht te begrijpen- onderscheid maken tussen de opvattingen a) van de meeste sociologen van voor de Frankfurter Schule, opvattingen die nog steeds opgeld doen en b) van de sociologen, die deze oudere opvatting krities bezien. ( Ik vat in het woord "sociologie" voor het gemak alle maatschappelijk relevante wetenschappen samen om niet telkens een reeks als sociologie, politologie, polemologie, kritiese ekonomie, andragogie enz. te moeten herhalen).

De kritiek op de oude sociologie kan samengevat worden als de kritiek op de waardevrijheid. Deze term "waardevrijheid" is speciaal door Max Weber naar voren gekomen, maar is een zelfstandig leven gaan leiden. ( het zij mij dus vergunt te benadrukken, dat Max Weber hier niet aan de orde is).

De kritiek van de Frankfurter Schule richt zich tegen de geringe maatschappelijke relevantie van vele sociologische onderzoekingen. ( Ik maak m'n excuses voor het feit, dat ik vooral via informatie uit de tweede hand spreek, maar het alternatief zou voor mij zijn nu niet op de beschouwing van Gabriël van den Brink en Jan Willem Dieten in te gaan. Ik hoop, dat deze opvatting omtrent de betekenis van wetenschappelijke exaktheid in het menselijk verkeer de visie van de Frankfurter Schule niet geheel onwaardig is).

Van de kant van de Frankfurter Schule wordt naar voren gebracht dat sociologische onderzoekingen vaak slechts leiden tot een bevestiging van reeds bestaande maatschappelijke vooroordelen. Een duidelijk voorbeeld hiervan geeft Marcuse in zijn Eendimensionale mens vanwaar hij wijst op een onderzoek naar de vraag van democratie van de Verenigde Staten waarin de normen voor wat democratie is, juist aan het bestaande bestel ontleend werden, waarin niets van de verborgen samenhangen ontdekt werd om de eenvoudige reden, dat men er bij de opzet van het onderzoek geen vermoeden van had. Men moet, dunkt me, erkennen, dat het in vele wetenschappen voorkomt, dat men de beschikbare methodes toepast zonder een gefundeerde werkhypothese, zonder een visie.

Verder wordt van de kant van de Frankfurter Schule naar voren gebracht, dat niet elk wetenschappelijk onderzoek, dat aan de criteria van wetenschappelijkheid voldoet, ( en dat wel door een goede werkhypothese geïnspireerd werd) gelijkwaardig is. Het is waardevoller de oorzaken van het fascisme in Duitsland op te sporen dan om het verloop van onkerkelijkheid in Nederland te onderzoeken, om van sociologie in dienst van marktonderzoek te zwijgen.

Het is hier minder van belang te vragen, of de kritiek van de Frankfurter Schule de oude sociologie recht doet en histories juist is. Van belang is, dat deze school aan de wetenschap een taak wil opdragen, die van het grootste gewicht is, nl. /de verkeerde structuren opsporen en wel speciaal, omdat alleen een goed begrepen maatschappijwetenschap hiertoe in staat is/(2). Wanneer dit verwaarloosd wordt, schiet de wetenschap tekort in haar roeping, hoeveel wetenschappelijke resultaten ook voorgelegd mogen worden.

3. De kritiek op de positieve maatschappijwetenschap, die voor de verborgen structuren blind zou zijn, is gekomen van mensen die om een of andere reden niet deelden in de gevestigde opinies. Er is vanuit de gevestigde opinies een zicht op de maatschappij. De maatschappij ligt niet als een object onder de microscoop voor ons, maar wij zijn er in verstrengeld. Wat wij denken over de maatschappij, wordt niet alleen beïnvloed, door de feiten, waarmee wij in aanraking komen, door een verstandelijke beoordeling van die feiten, maar ook door de sociale normen en gewoontes waarmee wij ons onbewust vereenzelvigen. Onze visie wordt niet alleen beïnvloed door wat wij helder voor ons zien, maar ook door oncritische aanvaarde sociale normen en taboes.

/Men kan datgene, wat wij als principes en evidenties naar voren brengen, de intellectuele bovenbouw noemen en het oncritisch aanvaarde conformisme de maatschappelijke, onbewuste onderbouw. Als ik de schrijvers goed begrijp, meen ik te mogen concluderen, dat zij deze intellectuele bovenbouw in de zojuist omschreven zin met de term "spiritualisme" aanduiden en juist de aandacht vragen voor de onbewuste onderbouw/ (3)

Wanneer bovenstaande weergave van de relatie van de niet-critische mens tot de maatschappij juist is en wanneer bovendien de taak van de maatschappijwetenschap het achterhalen van verkeerde structuren is, /dan is wellicht de meest juiste omschrijving van de kritische wetenschap te geven met de term "ontmaskering", althans in haar eerste stadium, want daarna zullen, dunkt me, alternatieven gesteld moeten worden./ (4)

Als ik nu de grote ontmaskeraars van het verleden zou moeten noemen, dan zou ik vooral Marx, Nietzsche en Freud naar voren brengen. In het verband van onze probleemstelling moet de aandacht op Marx vallen.

4. De methodes van de positieve maatschappijwetenschap bieden als zodanig geen garantie, dat de verborgen structuren aan het licht komen/ Hiervoor is een non-conformistische visie vereist. Hoe worden daarvoor voorwaarden geschapen?/(5)

Ik stel deze vraag heel in het algemeen, zonder nu de pretentie te hebben het standpunt van de schrijvers in mijn woorden te willen weergeven.

Ik meen, dat een grote mate van zedelijke integriteit helderziend maakt ( Ik denk aan een Karl Jaspers, een Bertrand Russel en anderen). We hebben in dit opzicht van non-conformisme veel te danken aan de Joden./ en dit wijst erop, dat men de intellectuele bovenbouw in de omschreven zin beter kan doorzien, als men zich verdiept in de situatie en de visie van de maatschappelijk niet volledig geaccepteerde groepen, van de vreemdeling, speciaal ook van de underdog./ (6) Ik voeg hieraan toe, dat het de jeugd vaak gegeven is te zien, wat ouderen niet zien.

/ Een non-conformistische visie op aspecten van het maatschappelijk gebeuren, - uit welke bron deze ook moge stammen- zal zich m.i. in eerste instantie niet aankondigen in de vorm van positief wetenschappelijke studies. Wie onrecht meent te zien, spreekt dit meteen uit. Ik denk nu speciaal ook aan jonge mensen. De moeilijkheid is nu, dat de non-conformistische visie niet meteen verstaan wordt. Een duidelijker vertolking van deze visie kan pas tot stand komen door een bezinning, waarin men redelijk tracht te verwoorden, wat men gezien heeft. Deze vertolking, die zich nog niet op positief wetenschappelijke resultaten kan beroepen, zal vanwege dit negatieve kenmerk en bovendien vanwege de redelijke reflexie wijsgerig mogen heten./ (7)

Ik wil mij onthouden van generalisaties en beperk me daarom tot de voorstelling, dat het niet zelden voorkomt, dat in een maatschappelijke crisis een wijsgerige aanpak gekozen werd. Ik denk aan Plato en Marx.

Vervolgens meen ik, speciaal in verband met de ontmaskering van verborgen structuren in onze tijd, te mogen constateren, dat sterke impulsen uitgegaan zijn van denkers, die vanuit de filosofie het terrein van de maatschappij-wetenschappen benaderd en betreden hebben/ Alhoewel zeker niet uitsluitend denkers met een marxistische achtergrond hierbij een rol hebben gespeeld, is hun aantal toch te groot om de speciale betekenis van het marxisme in deze niet te erkennen./ (8)

5. Wanneer ik nu probeer te resumeren, dan komt m.i. de jonge student er vrij vlug achter, dat de positieve maatschappij-wetenschappen een grootse taak hebben, maar deze alleen kunnen vervullen, als er een visie achter zit; vervolgens dat een van de belangrijkste functies van de maatschappij-wetenschap de ontmaskering is; dan dat de marxistische wijsbegeerte hierin een belangrijke rol heeft gespeeld en voortreffelijke staaltjes van zijn kunnen heeft getoond; en tenslotte, - maar dat behoort niet meer tot het résumé, dat/ de colleges en de studie aan de centrale interfakulteit merkwaardigerwijs helemaal niet inhaken op de ontdekkingen van de jonge student/ (9) Is dat het probleem?

## - II -

Ik wil nu de positie van de docenten ten aanzien van deze ontmaskering proberen toe te lichten.

6. Marx, Freud en Nietzsche - om die drie denkers te noemen - hebben een enorme invloed uitgeoefend. In bepaalde vormen van godsdienstigheid is het ressentiment aangewezen. (Er is ook betoogd, dat het ressentiment cultuurscheppend was). In bepaalde vormen van conventionele zedelijkheid is verdringing aangewezen. Achter de leuzen voor de vrijhandel, voor de verdediging van de democratie werd de plutocratie aangewezen. Het besef dat het uiterlijk het innerlijk niet is, dat de mens zijn situatie niet geheel kan doorzien, dat er al een impliciete filosofie schuilt in de taal die hij spreekt, is zeker in de wereld van de filosofen ruimschoots aanwezig.

Met de resultaten van de ontmaskering wordt voortdurend rekening gehouden, alhoewel dit misschien niet altijd uitgesproken wordt. Als men de mogelijkheid van ontmaskering op zichzelf betreft, wordt dit een soort gewetensonderzoek. De biechtspiegel van de ontmaskering is de moderne mens met enige algemene ontwikkeling al vaak voorgehouden. En indien hij al niet uit zuiver ethische motieven (d.w.z. omdat hij zelf zijn motieven eerlijk wil onderkennen) met deze doorlichting van het onbewuste rekening houdt, dan zal hij toch altijd nog proberen het gevaar van ontmaskering door anderen te voorkomen.

Mocht deze visie ten aanzien van de intellectueel in het algemeen te optimistisch zijn, dan meen ik toch ten aanzien van de docenten aan de centrale interfakulteit te kunnen zeggen, dat zij toch wel van de ressentiment, verdringing en financieel belang weten./ (10)

Er is echter nog een aspect aan de ontmaskering, dat sommigen ontgaat. Popper heeft daarop gewezen in de televisie

debatten van vorig jaar in zijn toelichting op de eis van mogelijke falsificatie. Wanneer een psychiater mij ervan beschuldigt, dat ik iets verdring en wanneer ik dan, na eerlijk mijzelf onderzocht te hebben, deze verdringing ontken, dan is deze ontkenning voor hem juist een bewijs van verdringing, althans als hij van de soort is die per se ontmaskeren wil. Men komt soms te staan voor het apriori van de ontmaskering, een apriori dat onvruchtbaar is, dat ons niet dichterbij de waarheid brengt, bv. in deze vorm: "je wilt niet toegeven, omdat het je belang is niet toe te geven."

Terwille van de discussie van mens tot mens - wanneer we dus even afzien van het onderzoek naar verborgen structuren/ zou ik daarom willen stellen, dat ik van mijzelf uit niet kritisch ben, dat ik er van mijzelf uit inderdaad niet aan ontkom te oordelen volgens de groep, waartoe ik hoor, en dat alle zelfkritiek waartoe ik in staat ben, te danken is aan de afwijkende en vaak tegengestelde meningen waarmee ik in aanraking gekomen ben of waarin ik me verdiept heb/ (11) Ik meen echter ook, dat het aantal visies, waarmee ik geconfronteerd ben, voldoende groot is, om te mogen zeggen, dat ik al heel wat vooroordelen losgelaten heb en dat ik langzamerhand voldoende zelfkritiek heb om bepaalde inzichten belangeloos te kunnen verdedigen en ten aanzien van de vooroordelen die er nog zijn, voor argumenten tegen deze vooroordelen gevoelig ben. Ik stel dus, dat de kritiek in oorsprong van de ander komt. Maar dit betekent niet, dat ik dus de kritiek van de ander zonder meer accepteren moet. In de discussie van mens tot mens is het van belang naar elkaar te luisteren, argument tegenover argument te stellen en de onvruchtbare vorm van de ontmaskering als een apriori achterwege te laten/ (12)

Ik weet niet, hoe anderen dit zouden beargumenteren, maar ik denk, dat ook zij tot de conclusie zouden komen, dat men in de discussie binnen de centrale interfakulteit in ieder geval van de gedachte uit moet gaan, dat het ons allen om de zaak zelf gaat, om de filosofie, en niet om eigen belangen, en dat, indien er eigen belangen in het spel zouden zijn, deze door een redelijke argumentatie aangetoond kunnen worden./ (13)

7. De ontmaskering heeft vele vooroordelen doorbroken, zekerheden weggeslagen./ De twijfel is zeker een goed uitgangspunt voor de filosofie. Maar de onzekerheid moet toch ook overwonnen worden. Men wil enig zicht op het menselijk bestaan/ (14) Het onderzoek naar de verborgen structuren, waaruit het onrecht voortkomt, is van het allergrootste belang, maar het is zeker niet het enige, wat de student van de universiteit mag verwachten. Op de vraag naar de betekenis van het menselijk bestaan, naar de mogelijkheden van de mens, moet ook een antwoord komen. Dit antwoord kan noch door de positieve wetenschap, noch door de filosofie zodanig gegeven worden, dat een volledige synthese tot stand komt, want dan zou het voornaamste: / de persoonlijke, zelfbewuste en kritische stellingname, de eigen waardigheid van het menselijke individu, in het gedrang komen./ (16) Een redelijk systeem, dat voor ieder mens zijn opdracht zou uittekenen, is onmenselijk. Wel mag men verwachten, dat de filosofie visies op de mens biedt, die voor de persoonlijke keuze een houvast biedt.

/ En daarvoor is het nodig dat een grote rijkdom aan beschouwingen voorgelegd wordt. Dit ideaal wordt door professor Plat met de term pluralisme aangeduid. / (17)

Wanneer nu een poging gedaan wordt om de twijfel op te heffen, om te zoeken naar bouwstenen voor een anthropologie, dan is voor het eigen denken, voor het zelfstandig denken de gedachte aan ontmaskering onvruchtbaar. Als ik, zodra ik iets stel, tegelijk moet aannemen, dat ik onbewust iets anders beoog, dan ik voor mezelf uitspreek, dan verlamt dit elk denken. Wanneer ik echter, over een zaak denkend weet, wat anderen gezegd hebben, dan kan ik wel het mijne met het andere vergelijken. De zelfkritiek kan dus niet via de ontmaskering, maar wel via de ander tot stand komen. / Vandaar dat de filosofie niet in die mate in het teken van de ontmaskering staat, als de jonge student meende te mogen verwachten. / (18)

Ik geloof, dat hier de vergissing van Jan Willem dieten en Gabriel van den Brink ligt. Zij verwarren de intellectuele bovenbouw, die ik onder 3) omschreven heb met deze zelfstandige vorm van filosoferen. Zij missen de ontmaskering en denken dat er daarom alleen sprake is van deze bovenbouw. Vandaar hun verzet tegen het spiritualisme.

- 3) Ik wil nu over de rol van het marxisme spreken. Ik ben niet goed op de hoogte en besef, dat ik misschien dingen zal zeggen die ik niet verdedigen kan. Mijn eerste excuus is, dat men in het praktische leven beslissingen moet nemen en verdedigen zonder van alles op de hoogte te zijn. Mijn tweede excuus is, dat ik anders mijn reactie van de beschouwingen van Jan Willem Dieten en Gabriel van den Brink niet afronden kan. Als ik iets van Marx begrijp, dan meen ik te zien, dat hij er de pest in had dat het menselijk leven verarmd werd, omdat de lust om geld te verdienen, om te bezitten, de economie een zodanige rol in de mens en de maatschappij ging spelen, dat deze een bovenmenselijke, d.w.z. een "kultuurnoodzakelijke" macht kreeg. / Vandaar de intentie om de rol van de economie nog in de meest verborgen hoeken op te sporen en aan het licht te brengen. Deze analyse van de rol van de economie is belangrijk, zij is niet voltooid en zal nooit voltooid worden, omdat men altijd op zijn hoede moet zijn voor deze machtige aanleiding tot onrecht en verarming, (tenzij men een economie-loze maatschappij in het leven kan roepen, - een mogelijkheid die ik niet zie). / (19)

Nu dacht ik dat degenen, die menen dat de verborgen structuren waaruit het onrecht voorkomt, juist vooral van economische aard zijn, zich vergisten. Men zegt, dat het marxisme ons een uitstekende methode aan de hand doet om de verborgen structuren op te sporen. Ik dacht, dat deze methode hierin bestaat, dat men vooral naar de invloed van het kapitaal zoekt. Ik kreeg laatst een politieke spotprent van marxistische zijde onder ogen, waarin gesuggereerd werd, dat Hitler de marionet van het grootkapitaal was. Daarachter schuilt een marxistische theorie over het fascisme. Ik dacht dat deze theorie op zijn minst gezegd eenzijdig was. Ik kan deze mening niet wetenschappelijk verantwoorden, maar ik word gedwongen stelling te nemen ten aanzien van de rol van het marxisme in de praktische aangelegenheden van het beleid binnen de centrale interfakulteit en dan ben ik gedwongen

mijn stellingname te verdedigen aan de hand van de informatie waarover ik beschik. Het bezwaar, dat - op verschillende manieren geformuleerd - tegen het marxisme wordt aangevoerd, komt in feite hier op neer, dat een zeker apriori in de ontmaskering van het kapitaal in het marxisme een rol speelt, dat dit apriori soms het wetenschappelijk onderzoek belemmert en dat dit voor een kritische filosofie niet aanvaardbaar is.

Dat neemt niet weg, dat de marxistische visie op de mens en op de maatschappij van belang is. / Ik meen echter, dat daaraan, naar de mate van ons kunnen, aandacht besteed wordt. / (20)

- 9 / Samenvattend zou ik nogmaals willen wijzen op de wenselijkheid een veelheid van visies op de mens aan te bieden en verder op de noodzaak om werkelijk kritisch gefundeerde evidenties te achterhalen, opdat de persoonlijke stellingname met vertrouwen in de juistheid van de uitgangspunten voltrokken kan worden. / (21)

### -III-

Ik wil nu de relatie tot het onrecht beschouwen.

- 10 Ik ga eerst in op het onderzoek naar de verborgen structuren. Dit onderzoek is een onderzoek naar feitelijke samenhangen, die alleen positief-wetenschappelijk achterhaald kunnen worden. Er is geen filosofie van het militair - industrieel complex, van de vietnamese oorlog of van de moeilijkheden in Palestina, tenzij men het woord "filosofie" in een zin gebruikt, die niet meer een eigen aanpak van de problemen insluit. Wat ik wil zeggen, is, dat men feiten moet achterhalen, die men niet vindt door over het onderwerp te filosoferen. Nu moet het onderzoek naar feiten uitgaan van een visie of een werkhypothese. Een werkhypothese, die tot significante positieve of negatieve resultaten leidt, veronderstelt een eerste vertrouwdheid met het onderwerp. Deze eerste vertrouwdheid wordt meestal niet aan de filosofie ontleend. Het begrip visie is ruimer dan het begrip werkhypothese. / De visie kan een rol spelen bij de keuze van het onderwerp. Voor deze visie kunnen van belang zijn: jeugdervaringen, sociale belangstelling, gezond verstand, vertrouwdheid met filosofische denkbeelden, lektuur enz. / (22)

Er zijn misschien studenten, die vinden, dat het van hokjesgeest getuigt, als men de nadruk legt op het verschil tussen filosofie en positieve maatschappij-wetenschap.

/ Het is echter nodig, op de feiten te wijzen, nl. dat beide verschillen. Het één is nu eenmaal niet het ander, evenmin als een man een vrouw is. Er is sprake van hokjesgeest, als de levende relatie tussen beide verbroken wordt/ (23)  
En juist vanwege het belang van deze relatie wordt voortdurend gepleit voor een bekendheid met meer dan één discipline, voor een bijvak of hoofdvak naast de filosofie. Ik ben mij ervan bewust het bezwaar van hokjesgeest hiermee nog niet bevredigend beantwoord te hebben, want deze verdenking betreft niet de studenten, maar onszelf. Mijn apologie of mijn oratio pro domo is nog niet ten einde.

11. De vraag om visie heeft nog een andere betekenis. Wat is de voornaamste taak van de student? De student ziet een wereld met veel onrecht. Hij moet zich in deze wereld een plaats, een functie, een beroep kiezen. Dit is een persoonlijke keuze. Hij moet deze plaats, deze functie of dit beroep zodanig kiezen, dat deze le past in een conceptie van een betere maatschappij, 2e een bijdrage levert tot de bestrijding van het onrecht, 3e overeenkomt met zijn eigen capaciteiten. Deze drievoudige opdracht maakt, dat de goede student zich ten eerste wil verdiepen in een coherente visie op de maatschappij, een visie die niet zozeer feitelijk als wel normatief is, ten tweede zich bemoeit met het onrecht dat hij tegenkomt en ten derde zich in zijn vakstudie verdiept. Deze drievoudige opdracht wil hij, juist als student, ook intellectueel tot een synthese brengen/ (24) Welnu, daarvoor zijn de intellectuele capaciteiten van iedere student onvoldoende. Vandaar de vraag om een visie. Nu zijn er vele studenten, die alvast een diep zeker weten, nl. welk beroep of welke studie met hun capaciteiten overeenkomt. Wie tandarts, notaris, psycholoog of theoloog wordt, heeft - dunkt me - reeds in bepaalde opzichten een keus gemaakt. Wie echter de studie filosofie, sociologie of politicologie kiest, kiest als het ware deze drievoudige problematiek in zijn geheel. Daarom zijn de moeilijkheden voor de student in deze richting zoveel te groter.

/ Ik hoop, dat het duidelijk is, dat de problematiek, die hier aangeduid werd, in sterke mate persoonlijk in de beste zin van het woord is/ (25) Wat/ ik nu naar voren wil brengen is, dat geen wetenschap en geen filosofie in de meer strikte zin van het woord hier een algemene visie kan geven en dat geen mens deze drievoudige opdracht tot een intellectuele synthese kan brengen/ (26) Wat er gist of broeit, wat er aan creatieve mogelijkheden schuilt in de enigzins chaotisch aandoende brein van een jonge student, kan geen mens helder zien. Wat kan er uit iemand worden, die filosofie studeert: een revolutionair, een romanschrijver, een journalist, een uitgever, een monnik, een politicus, een filosoof, wie zal het zeggen? En toch zal de drievoudige opdracht uitgevoerd moeten worden, niet in den blinde, maar geleid door een zeker licht./ Dit licht is niet het licht van de wetenschap, maar het licht van wat de scholastieke deugdenleer de prudentia noemde/ (27)

/ Wanneer iemand van u het antwoord op deze problematiek verwacht van de vakstudie in de filosofie, dan moet ik hem of haar teleurstellen, niet omdat de docenten het niet willen, maar omdat wij het binnen het kader van ons vak niet kunnen./ (28)

Wij willen u het beste bieden, wat we in de filosofie te bieden hebben, maar wij kunnen u niet de garantie geven, dat dit voor u van eminent persoonlijke betekenis is. / Het is mogelijk, dat u iemand vindt in wie u vertrouwen stelt, die u inspireert, die u juist in het verband van deze drievoudige problematiek wezenlijke dingen biedt. Maar wij verwachten niet, dat wij dit zelf zijn. En mocht u aan deze universiteit niemand vinden, dan kan dat geen verwijt aan de filosofen hier zijn, want de filosofie als zodanig is hiertoe niet in staat en het extra dat u verwacht, is een kwestie van een uitzonderlijke gave, waarop wij ons niet mogen en kunnen beroepen/ (29) Daarom moet het advies zijn: Zoek u heel veel lectuur, in onderlinge discussie, maar verwacht niet, dat u tentamen kunt doen in uw persoonlijke problematiek/ (30)

11. Nu zou het voor de student veel inspirerender zijn, wanneer de docenten getuigden van een bepaalde stellingname inzake het onrecht in de wereld./ Waarom ontbreekt, wat bij een Noam Chomsky, een Bertrand Russell, een Sartre, een Merleau-Ponty een zo vanzelfsprekende zaak is?/ (31)  
Om hierop antwoord te geven, zou ik eerst willen aangeven, wat het betekent in een beroep werkzaam te zijn en de drievoudige problematiek van een student achter zich gelaten te hebben. Het is mijn beroep anderen in de filosofie in te leiden ( Ik bedoel hier niet slechts de inleiding, maar de gehele studie mee ) Dat wil zeggen, dat er andere mensen zijn, die vinden, dat het ten eerste belangrijk genoeg is, dat er filosofie onderwezen wordt, om daarvoor belastinggelden van de slager, de bouwvakker, de chirurg, de bankdirecteur en zoveel anderen te besteden en ten tweede, dat ik aan de voorwaarden voldoe, die voor dit beroep vereist zijn. Niet ikzelf, maar anderen bepalen, dat dit zinvol is./ (32) Zij geven daarvoor geld en denken dat ik dat verdien. ( of ik teveel, te weinig, of juist genoeg verdien, laat ik nu buiten beschouwing ). Zij verwachten en hebben het recht te eisen, dat ik dan ook die inleiding in de filosofie geef. Indien ik meen, dat mijn feitelijke functie maatschappelijk geen positieve betekenis heeft, maar het onrecht in de hand werkt, moet ik het geld en de baan niet accepteren. Maar indien dit niet het geval is, ben ik door die baan maatschappelijk zelfstandig, in deze zin, dat ik voor mijzelf en voor mijn gezin kan zorgen en niet ten aanzien van bepaalde groepen dankbaar behoef te zijn. Dit betekent echter wel, dat ik, zolang ik geen ontslag neem, mijn vak goed moet uitoefenen, volgens mijn inzichten en capaciteiten, omdat anders mijn functie maatschappelijk zijn betekenis verliest en onrecht tegenover de belastingbetalers wordt.

Nu bestaat het gevaar, dat ik de drievoudige problematiek, die aan mijn beroepsmatig bestaan voorafging vergeet, en ontrouw wordt aan wat ik in een vroegere fase van mijn leven gezien heb./ Het gevaar van de vakidoot is reëel/ (33) Hoe blijf ik trouw aan mijn jeugd? De interesse in de algemene, maatschappelijke problematiek mag niet verloren gaan. Ik kan deze problematiek in zijn geheel niet overzien. Ik kan wel proberen algemene richtlijnen te vinden en de filosofie geeft hier zeker fundamenteën--maar ten aanzien van de uitwerking moet ik een keuze maken.

/ En deze keuze is persoonlijk, naar interesse en naar capaciteiten/ (34) / De een verdiept zich misschien in de ontwikkelingshulp, een ander de binnenlandse politiek, weer een ander in de ontwikkelingen in China, een vierde in Godsdiensstige kwesties, een vijfde is bereid veel vrije tijd in organisatorische zaken te steken. Het kan zijn, dat men geen standpunt inneemt, omdat men in een belangrijke aangelegenheid nog geen licht ziet en twijfelt./ (35)

Het kan ook zijn, dat men het heil voor de maatschappij minder van bepaalde structuren verwacht, dan van een open en eerlijke verhouding van de mensen onderling en dat men aan de hulp van mens tot mens de prioriteit geeft. Enzovoort.

/ in ieder geval echter is er een onderscheid tussen de beroepsmatige werkzaamheid als filosoof en de bijzondere maatschappelijke geëngageerdheid als mens. / (36) Nu zijn er valse filosofieën. Wanneer een filosofie inhoudt, dat het werkelijke ook het rationele is en dat het menszijn geheel kan opgaan in het filosoferen, dan moet dit ontkend worden. Wanneer anderzijds geëist wordt, dat de filosofie de werkelijkheid niet slechts interpreteert, maar verandert, / dan ontken ik, dat deze verandering door de filosofie in concreto mogelijk is, althans als men dit zo verstaat, dat de filosofie

1e. De concrete samenhangen, die tot onrecht leiden, kan opsporen, 2e. de betere juridische systemen kan uitwerken, 3e de concrete strijdmiddelen voor verandering kan afleiden en 4e de persoonlijke beslissingen kan uitschakelen. Ik meen voor deze erkenning in het voorafgaande argumenten geleverd te hebben./ (37)

- 12./Mijn betoog komt dus hierop neer, dat maatschappelijke geëngageerdheid en filosofie niet hetzelfde is, dat beide duidelijk verschillen, maar dat er wel een levendige uitwisseling tussen beide moet zijn. Hoe deze relatie in feite moet functioneren, kan voor de konkrete gedragslijn verschillend beoordeeld worden./ (38) Ik wil alleen nog wijzen op een zekere eerlijkheid die velen willen betrachten. Als we mogen aannemen, dat de docenten in eruditie en spreekvaardigheid de meeste jongere studenten verre overtreffen en in dit opzicht een geweldige voorsprong hebben, dan mogen zij-dunkt me-deze voorsprong benutten op het terrein waarop zij bevoegd zijn, nl. dedidaktiek van de filosofie, maar dan zou het wenselijk kunnen zijn dat zij enige terughoudendheid betrachten op terreinen, waarop soms een goede journalist, in andere gevallen een politikus of een socioloog deskundiger zijn. Wie voor bepaalde politieke kwesties geëngende verbanden zoekt en niet zijn eigen kolleges, kan hiervoor als motief hebben, dat hij universitaire demagogie afwijst. Wat niet wegneemt, dat men, desgevraagd, van een bepaalde persoonlijke overtuiging kan getuigen en dat men daarvoor de motieven kan uiteenzetten. Ik hoop hiermee enig begrip voor de situatie van de docenten mogelijk gemaakt te hebben en de basis voor gesprek en discussie verbreed te hebben.

Thijs de Jong

Wij stellen de reaksie van Thijs de Jong zeer op prijs. Allereerst omdat eindelijk een begin gemaakt is met een redelijke discussie over de maatschappelijke betekenis van filosofie, en wel in een vorm waardoor alle betrokkenen haar kunnen volgen, en zo zij willen hun standpunt kenbaar kunnen maken. Op de tweede plaats omdat wij Thijs de Jong's visie op de verhouding maatschappij-filosofie beschouwen als vrij typerend voor de traditionele opvattingen aan de C.I.

Als wij die opvatting in het verleden "idealisme" genoemd hebben, dan wij dat niet uit behoefte aan een gemakkelijk toepasbaar etiket. Idealisme wordt door ons door duidelijk waarneembare trekken gekenmerkt, waarvan er verscheidene in het artikel van Thijs de Jong aan te wijzen zijn. Twee belangrijke onderscheidingen vallen daarbij op : de principiële inhoudelijke ongelijkheid van de filosofie en wetenschappelijk onderzoek(23) en het principiële onderscheid tussen de filosoof en de persoonlijke maatschappelijke geëngageerdheid.

Wij twijfelen ernstig aan de juistheid van deze onderscheidingen, omdat de filosofie daardoor een té eigenstandig karakter krijgt. Stellen dat filosofie principieel anders is dan wetenschappelijk onderzoek of maatschappelijke geëngageerdheid, maar wel vinden dat er tussen beide een levendige wisselwerking moet zijn, lijkt ons niet meer dan een journalistiek gebaar.

Wij pleiten er juist voor de verhouding van filosofie tot maatschappij en wetenschap-en dus ook de zelfstandigheid van de filosofie-eksplisiet tot voorwerp van discussie te maken. En het zal duidelijk zijn dat een idealisme en een materialisme georiënteerde filosofie daarin hemelsbreed verschillen.

Wij hopen dat deze reaksie enige helderheid, enige duidelijkheid zal brengen over onze visie op de verhouding filosofie en maatschappij.

## I DE VERHOUDING VAN FILOSOFIE EN MAATSCHAPPIJ

- 1 Herhaaldelijk worden wij in onze opleiding gekonfronteerd met de stelling dat "de filosoof in zijn denken de eigen tijd tot uitdrukking brengt". Zelden wordt echter aandacht besteed aan de wijze waarop deze uitdrukking tot stand komt, en zelden wordt ook nagegaan wat deze stelling nu voor de tegenwoordige wijsgerige stromingen betekent. Maar al te vaak wordt zij gezien als een kompliment: de geniale filosoof die in één greep "de geest van zijn tijd" wist te formuleren: of als ekskuus: de filosoof kon ondanks zijn genialiteit de beperkingen van zijn tijd niet overwinnen.  
Het is bekend dat de geschiedenis van de filosofie een bijzonder groot aantal verschillende stromingen kent, dat filosofen het onderling fundamenteel oneens kunnen zijn en blijven, dat nu weer eens deze dan weer die filosofie in de "mode" is. Hoe is het mogelijk dat we tegenwoordig zoveel verschillende filosofieën zien? Waarom zijn sommige stromingen ontstaan, en andere verloren gegaan? Waarom zijn het Marxisme, de Fenomenologie en het positivisme in vele opzichten zo aan elkaar tegengesteld? Dergelijke vragen kunnen niet beantwoordt worden, als we niet nagaan wat het precies betekent dat "een filosofie de uitdrukking vormt van zijn tijd".
- 2 Het denken van een individu kan niet losgesneden worden van de theoretische en praktische omstandigheden waaronder het ontstaat (35). De traditie waarin men is opgeleid, de sociale en economische moeilijkheden waarmee men gekonfronteerd wordt, de wetenschappelijke en culturele vorming waarover men beschikt, de kramten die men leest of de organisatie waarbij men aangesloten is, vormen het materiaal waaruit de filosoof zijn denkbeelden opbouwt. (22). Dit materiaal is historisch gevormd, en haar maatschappelijke bepaaldheid is niet weg te denken. Het is dan ook weinig zinvol op te merken dat filosofische visie en maatschappelijke geëngageerdheid niet hetzelfde zijn, als er toch zo'n grote invloed van allerlei maatschappelijke kondities op het denken uitgaat.
- 3 Hoewel er in de filosofie van een Groot Denker heel wat unieks en persoonlijk aanwezig kan zijn, vertoont zij altijd overeenkomsten met andere filosofen. Zij gaan vaak van eenzelfde probleemstelling uit, of komen tot dezelfde konklusies, zij streven dezelfde idealen na of leveren op gelijke toestanden kritiek: zij behoren tot een bepaalde filosofische stroming. Dat neemt natuurlijk niet weg dat men de filosofen onmogelijk in vaste hokjes kan plaatsen, dat er filosofen zijn die meerdere stromingen in zich verenigen, en dat anderen slechts enkele elementen van een bepaalde richting overnemen.  
Waar het echter om gaat is dat een wijsgeer met andere filosofen in zijn natuurlijk en maatschappelijk bestaan overeenkomt, dat hij van hetzelfde materiaal uitgaat, en op grond daarvan tot overeenkomsten in de theorie kan komen. Meer dan in het denken van de individuele filosoof, ligt in een filosofische stroming de uitdrukking van een bepaalde tijd. In een stroming is niet de "tijdgeest" maar een bepaalde levenswijze, een maatschappelijke of natuurlijke situatie, eenzelfde problematiek of een

historische ontwikkeling tot uitdrukking gebracht. De theoretische overeenkomsten tussen filosofen gaan terug op een overeenkomst in de voorwaarde waaronder zij leven en werken. De gemeenschappelijke problematiek binnen het Existentialisme, de Middeleeuwse Wijsbegeerte en het Marxisme zijn hier duidelijke voorbeelden van.

- 4 Het bovenstaande geldt echter niet alleen voor het wijsgerig denken. De morele, culturele of religieuze denkbeelden die in een samenleving voorkomen, de normen en idealen die er worden nagestreefd, de wijze waarop theoretische en praktische problemen worden benaderd, het beeld dat de mensen van de natuur, van de samenleving en zichzelf hebben, wordt door hun levenswijze en levensproblemen gestuurd. De filosofie is slechts een van de vele wijzen waarop de maatschappelijke ideologie wordt uitgedrukt, en ook zij is door het konkrete leven en werken in een samenleving bepaald.  
De onderscheiding tussen de ideologie en de maatschappelijke werkelijkheid, anders geformuleerd het onderscheid tussen bovenbouw en onderbouw, valt niet noodzakelijk samen met het verschil tussen bewuste en onderbewuste structuren (3). Want ook als een filosoof, een artiest of een politikus zich volledig bewust is van de maatschappelijke voorwaarden waaronder hij werkt, kan hij alleen binnen de daardoor gegeven mogelijkheden aan de historische ontwikkelingen bijdragen.
- 5 Het gaat er echter niet om dat de konkrete situatie waarin de mensen leven en werken volledig determineert wat en hoe zij denken. Met de stelling "het bewustzijn is het bewuste zijn" is bedoeld dat het denken en voelen van de mensen de bewuste weer-gave is van hun werkelijke bestaanswijze, en dat de inhoud van dit bewustzijn aan "materiële" kondities onderhevig is, dus: De objektieve omstandigheden waaronder de mensen leven en werken, hun verhouding tot de natuur en de samenleving, gaan vooraf aan de wijze waarop zij subjektief voelen en reageren. Verder is datgene wat de mensen praktijken doen van meer invloed op de gebeurtenissen dan wat zij theoretisch denken, bedoelen of betrouwen. En tenslotte is hun stoffelijk bestaan voorwaardelijk voor de geestelijke eksistentie. Hoewel zowel het individuele als het maatschappelijke denken zich relatief zelfstandig kunnen ontwikkelen, zijn zij aan bovenstaande voorwaarde onderhevig, en in hun inhoud zijn zij er op een of andere wijze de weergave van.
- 6 De verhouding van de filosofie tot de maatschappij ligt echter niet alleen in de achtergronden waaruit zij voortkomt. Natuurlijk is het niet zo dat denkbeelden en emoties geen werkelijke dingen zijn, of dat zij zonder invloed blijven. Alle ideeën die bestaan hebben een maatschappelijke funktie. Zij bieden op de een of andere wijze het antwoord op de levensproblemen van de mensen, zij rechtvaardigen een bepaalde organisatie of beweging of dienen als rationele fundering/kritiek van culturele en wetenschappelijke ontwikkelingen.  
Een filosofische stroming die niet meer aan een maatschappelijke behoefte beantwoordt zal verdwijnen, zoals op dit moment duidelijk het geval is met het traditionele katholieke geloof. Filosofen die oproepen tot verzet en revolutie zullen in perioden van crises sterke aanhang krijgen. Levensvisies die tegengestelde so-

ciale of politieke belangen tot uitdrukking brengen zullen altijd met elkaar in konflikt blijven.

Er is geen filosofie denkbaar die niet direkte maatschappelijke konsekwenties heeft. Wie het spreken over historische ontwikkelingen onwetenschappelijk noemt, wie afziet van politiek handelen omdat het niet rationeel verantwoord is, zal in de praktijk er slechts toe bijdragen dat de status quo gehandhaafd blijft. Wie meent dat het hoogste ideaal gelegen is in de transcendentale meditale meditatie, in het bedrijven van naastenliefde of in het verhelderen van elkaars taalgebruik onderwerpt zich in de praktijk aan de machthebbers van dit moment en aan het noodlot van de natuur; nog afgezien van de afschuwelijke situatie dat hun idealen onder de huidige omstandigheden tot de werkelijkheid zouden gaan behoren.

- 7 Het is dus onmogelijk achter de betekenis van de filosofiese denkbeelden te komen als we niet nagaan wat hun maatschappelijke achtergrond, functie en konsekwenties zijn. Het is echter van belang een criterium te vinden waaraan haar maatschappelijke betekenis kan worden beoordeeld. Zoals het filosofies denken is ook de maatschappij zelf aan bepaalde voorwaarden onderhevig: Kulturele, sociale en ideologische ontwikkelingen doen zich onder politieke en economische verhoudingen voor. Voor de historische ontwikkeling zijn de machtsverhoudingen doorslaggevend, dwz. de politieke situatie en de economische structuren waarop zij in de moderne wereld is gebaseerd. De politieke, sociale en ook ideologische konflikten die zich in de historie voordoen komen voort uit deze verhoudingen en structuren alhoewel dat niet altijd bij de betrokkenen in het bewustzijn doordringt. (1). Het vraagstuk van de historische vooruitgang is dan ook niet (19) de ekonomie of de ploitiek uit te schakelen, maar hen zódanig in te richten dat de grondvoorwaarden geschapen worden waaronder allerlei kulturele, pedagogiese en humanitaire idealen überhaupt gerealiseerd kunnen worden. Konkreet betekent dat niet de industriële produktiewijze afschaffen, maar haar doelstelling winst te maken opheffen, en haar tot kollektief bezit te maken, waardoor eindelijk de beslissing genomen kan worden volledig te automatiseren, haar produktie af te stemmen op de behoeften van de mensen, op een schoon milieu etc.

- 8 Waar het hier om gaat is dat het machtsvraagstuk de sentrale kwestie is binnen de maatschappelijke ontwikkeling. Geen enkel histories handelen, geen organisatie of beweging, geen kultuur, geen opvoeding en geen filosofie kan van haar politieke karakter afstand doen.

Geen maatschappelijk of individueel denken is in werkelijkheid onpartijdig. Een idee verliest haar zin als de mensen er hun maatschappelijke positie niet in herkennen, als zij er de bestaande toestand niet mee kunnen aksepteren, begrijpen of veranderen. Ieder denkbeeld komt uit sociale voorwaarden voort, en heeft politieke konsekwenties: de bestaande machtsverhoudingen worden erdoor in stand gehouden of niet.

- 9 Het criterium voor de maatschappelijke betekenis van een filosofiese stroming zal danook gezocht moeten worden in haar verhouding tot het politieke handelen en denken. Hoe wordt het machtsvraagstuk gesteld? Herkent de filosofie haar partijdigheid of niet? Hoe funktioneert een bepaalde filosofie in werkelijkheid, maakt ze voor de mensen hun sociale situatie aanvaardbaar, spiegelt ze een histories pessimisme voor of fundeert ze het verzet tegen de bestaande machtsverhoudingen? Wat zijn de konsekwenties van een wereldbeeld, welke rol wordt aan de wetenschap toebedeeld, wat zijn de waarden en idealen die volgens de filosofie moeten worden nagestreefd?

Alleen het werkelijke gevolg van een bepaalde filosofie, haar bijdrage aan de politieke verandering of niet, is het criterium voor haar maatschappelijke betekenis.

- 10 De onlosmakelijkheid van filosofie en maatschappij maakt het noodzakelijk zich de partijdigheid van een filosofies denkbeeld bewust te worden en niet te suggereren alsof men van de politieke stellingname kan afzien. Men moet zich realiseren dat met een bepaalde filosofie de politieke standpuntbepaling al gemaakt is. Er is geen sprake van een etiese subjektieve individuele keuze als een soort verlengstuk van het wijsgerig uitgangspunt. (34, 16) Een katholiek uitgangspunt kan men bijv. niet naar persoonlijke smaak uitwerken tot een rechtvaardiging van de ontwikkelingen in China zonder tot ernstige kontradikties te vervallen (35). Wie de wereld wil verbeteren door peace en love, kan niet zomaar een staking steunen. En in werkelijkheid wordt de voorkeur voor een filosofie reeds vooraf bepaald, niet door een soort prudentia (27) maar door maatschappelijke positie, politieke ervaring of menselijke bevoegdheid.

- 11 Vanuit deze verschillende maatschappelijke achtergrond kon zich ook de oppositie ontwikkelen tegen de filosofie te Nijmegen. Tegenover een traditie die in sterke mate door de kerk en vanuit spiritualistische levensvisies waren bepaald, stelde zich vanuit de studentenbeweging (indirekt vanuit de arbeidersbeweging) een andere filosofie. En inderdaad werd deze nonkonformistische visie niet meteen verstaan (7).

#### DE MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE VAN DE TRADITIONELE FILOSOFIE.

- 1 Reeds vaker hebben wij naar voren gebracht dat de filosofie zoals die in Nijmegen wordt aangehangen overwegend idealistisch georiënteerd is. Omdat het artikel van Thijs de Jong dat bevestigt, willen wij nogmaals enkele elementen uit de idealistische benadering aangeven. Het meest typerende van deze zienswijze is wel dat de maatschappelijke orde er geheel ontbreekt. Het idealistische denken koncentreert zich op twee nivo's: dat van de theorie, het bewustzijn of de geest en dat van het individu of de ethiek. Hoe duidelijk ziet men nog de sporen van een christelijke levensbeschouwing! Het maat-

schappelijk karakter zowel van een visie als van de individuen blijft in haar analyse buiten beschouwing. Geen wonder dat men konkludeert dat een visie op een betere samenleving en de wijze waarop ze tot stand moet worden gebracht onmogelijk in de filosofie ontwikkeld kan worden (24, 26, 28, 29, 37).

- 2 De filosofiese ideeën zijn van hun maatschappelijke bepaaldheid en konsekwenties ontdaan: zij zweven als wolken in de lucht. Ze bezitten een intrinsieke juistheid die men via kritiese rationale reflectie kan achterhalen. De filosoof kan daarbij hoogstens geholpen worden door specifieke persoonlijke kontakten (29) of door een bepaald soort licht (27), in ieder geval niet door denkbeelden te confronteren met resultaten van het wetenschappelijk onderzoek en met problemen uit de maatschappelijke praktijk. Het wordt voorgesteld alsof bij een grote hoeveelheid visies de denkbeelden min of meer vanzelf op elkaar gaan reageren en alsof alleen al in de ideële confrontatie vooroordelen doorbroken kunnen worden. Typerend is dat in deze "ontmaskering" wel interpersoonlijke relaties met de Ander, maar niet bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties of historische bewegingen en ervaringen, een rol spelen. (11, 12). Na aldus zijn oordelen overwonnen te hebben kan het individu ertoe overgaan persoonlijk stelling te nemen. (21, 16). Ook het individu (vooral zijn bewustzijn) wordt teruggebracht tot een losse instantie die geheel voor eigen rekening de vrije en etiese keuze doet. Wat a) de maatschappelijke achtergronden bij die keuze en b) de maatschappelijke konsekwenties ervan zijn wordt zorgvuldig buiten beschouwing gelaten. (21, 16).

Wat nu ontbreekt in de idealistische benadering is een juiste theorie over de verhouding van de subjektieve en de objectieve categorie, van individu en historie en van theorie en praktijk. De maatschappelijke en praktische werkelijkheid blijven op merkwaardige platoonse wijze Fremdkörper; en als ze al meespelen worden ze uit ideële en subjektieve categorieën afgeleid. Daarmee draait de filosofie in haar voorstellingen haar eigen verhouding tot de maatschappij om.

- 3 Als we nu de maatschappelijke betekenis van deze filosofie willen bepalen, moeten we nagaan wat haar maatschappelijke achtergronden zijn, en vooral welke maatschappelijke konsekwenties zij heeft. We moeten nagaan of de wijze waarop bijvoorbeeld het probleem van het onrecht in een idealistische georiënteerde filosofie wordt benaderd. Er is echter in zijn stuk een tegenspraak aanwezig tussen het belang dat hij aan de ontmaskering hecht, en de idealistische wijze waarop hij de kwestie van het onrecht behandelt. Vandaar dat we eerst zullen ingaan op de politieke betekenis van de idealistische (in nijmegen traditioneel gedoseerde) filosofie, om pas verderop te spreken over de maatschappelijke funktie van de ontmaskering.

- 4 Als onkritiese filosofie, als filosofie die haar relatie tot de samenleving en haar politieke konsekwenties niet bewust tot onderwerp maakt, drukt het idealisme spontaan de levenswijze van bepaalde filosofen uit. De denkbeelden van het idealisme ontstaan onder de voorwaarden waarin haar aanhangers

leven en werken, en de problemen die zich daarbij voordoen. Het is bijna altijd zo geweest dat de Denkers een vrij geïsoleerde en beschermde maatschappelijke positie bekleedden. De Griekse filosofen bijvoorbeeld waren veelal welgestelde lieden, die hun tijd met wijsgerige vorming en discussie wensten te verdoen. Alzodanig werd de filosofie later beroeps-halve door middeleeuwse priesters en theologen ontwikkeld. Sommige filosofen na de middeleeuwen speelden voor hofnar andere werden hoogleraar. En tegenwoordig zijn we opgeborgen in de veilige omgeving van het Wetenschappelijk Onderwijs op het Filosofies Instituut. De problemen van gewone mensen, de ellende en machteloosheid van slaven arbeiders en volken in de derde wereld dringen zelden tot de filosofen door. Hun belangrijkste problemen hadden betrekking op op het bestaan van een oerstof, op de uitleg van Bijbelpassages, het oplossen van wiskundige raadsels, of een godsbewijs waarvan de juistheid maar niet kan worden vastgesteld, op ontmoetingen met de Ander, of op een hardnekkig voortwoekerende introspektie. Onder deze omstandigheden kon het denken zich concentreren op kwesties die voornamelijk met het bewustzijn en het individu in verband stonden. Het idealisme ontstond uit een zekere bewustzijnsvernaauwing, (die anders dan haar religieuze variant) vrijwel uitsluitend voorkomt bij mensen die niet tot een strijd om het bestaan gedwongen zijn. Maar de maatschappelijke funktie van de filosofie heeft er borg voor gestaan dat allerlei idealistische uitgangspunten een overheersende invloed op de ontwikkeling van de filosofie konden hebben.

- 5 De eerste politieke konsekwentie van dit idealisme is dat zij het machtsvraagstuk überhaupt niet bewust aan de orde stelt, en daardoor een onwetenschappelijke zienswijze hanteert op de historische ontwikkeling en de conflicten die zich daarin voordoen. Het idealisme kan ons geen adequaat inzicht geven in de economische processen van onze samenleving, in de opkomst van het Fascisme of ook maar in haar eigen relatie tot de sociale en ideologische ontwikkelingen na Wereldoorlog II. Zij konfronteert haar opvattingen niet aan de resultaten van de historische en sociale wetenschappen en meent deze zelfs vanuit haar visie te kunnen bekritisieren. De kenmerken die wij hierboven summier aangaven hebben echter al tot gevolg dat een idealistisch uitgangspunt het feitelijke wetenschappelijke onderzoek naar de problemen van onze tijd ernstig in de weg staat.

- 6 Een tweede politieke konsekwentie is dat een idealisme in haar eigen voorstellingen van partijdigheid is ontdaan, en de zeer konkrete maatschappelijke problematiek uit het oog verliest. De filosofie is niet meer in staat bij akute beslissingen en prakties-politieke vraagstukken tot een standpunt te komen. Problemen bijvoorbeeld als de organisatie en de grenzen van de vakbeweging vallen geheel buiten haar gezichtsveld. In werkelijkheid is daarmee de maatschappelijke praktijk en de politieke strijd als toets voor de "filosofiese visie" vervallen. Zij zal slechts uit een reeks beweringen bestaan over samenleving en politiek, waarvoor men meer of minder waardering kan hebben, maar zonder verdere konsekwenties.

- 7 De politieke funktie van de filosofie bestaat niet in hoofdzaak uit wat ze nalaat: door onderwijs en onderzoek inzicht brengen in de belangrijkste praktische en ideologische problemen van de politieke strijd. In werkelijkheid is zij vaak een burgerlijke ideologie die een wapen is in handen van de machthebbers, en die de politieke strijd bemoeilijkt. Zij biedt een levenshouding of een wereld beschouwing waarin de beperkingen van het menselijk bestaan en de sociale problemen aanvaardbaar zijn, waarin de huidige maatschappelijke verhoudingen vaak gefundeerd en gerechtvaardigd worden, en waarin verzet of revolutie als gevaarlijk of hopeloos worden beschouwd. Het Fascisme is slechts het produkt van een kwade genius, de diskriminatie is door een persoonlijke etiese stellingname te bestrijden, en met de huidige machthebbers moet het Redelijk Overleg worden aangegaan. De religieuze en idealistische georiënteerde levenshouding worden van des te meer invloed naar mate zij niet alleen door de klasse die haar heeft voortgebracht gehuldigd wordt, maar als burgerlijke ideologie ook dosenten, vakbonden en politieke partijen, nieuwsmedia ("de Telegraaf") ed. in haar macht heeft. Het is duidelijk dat zij dan niet slecht een mening is, maar een maatschappelijke kracht die de progressieve ontwikkeling tegengaat.

### III DE ROL VAN DE ONTMASKERING

- 1 De drie politieke konsekwenties die wij hierboven hebben aangegeven tonen de maatschappelijke betekenis die een idealistische georiënteerde filosofie heeft. Zij moet gekritiseerd - zo men wil : ontmaskerd worden. De kritiek moet gevoerd worden vanuit de huidige maatschappelijke problemen, uit naam van de politieke strijd (die zich overigens bar weinig van onze filosofen zal aantrekken) en van hen die uit lijfsbehoud tot die strijd gedwongen worden. Vanuit - zoals Thijs de Jong schrijft - "de visie van de underdog", moet de huidige filosofie als onwetenschappelijk, als onpraktisch en als wetenschappelijk gevaarlijk worden ontmaskerd.
- 2 De traditionele filosofie is echter niet zelf tot deze ontmaskering in staat. Zij neemt haar uitgangspunt niet in de maatschappelijke probleemstelling, zij maakt haar eigen relatie tot de samenleving niet tot voorwerp van analyse, en zij kan zich uit haar idealistische georiënteerde uitgangspunten niet van haar maatschappelijke betekenis bewust worden. Er is in het artikel van Thijs de Jong in deze een tegenpraak aanwezig : enerzijds vraagt hij aandacht voor studie van de "verborgen structuren", voor een "non-konformistische visie" (7) en "ontmaskering" (div.) en "aandacht voor het Marxisme" (8), anderzijds stelt hij dat een algemene visie op een betere samenleving in de filosofie onmogelijk is (37, 28), dat het gaat om een "persoonlijke stellingname" (16) en de kritiek van de ander (11). Maar de ontmaskering verloopt niet spontaan uit de verschillende visies (17), en de geschiedenis leert dat de twijfel niet zomaar in een filosofies stelsel of in een filosofische stroming opduikt.

Pas als de wijsgerige uitgangspunten gekonfronteerd worden met de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek, of met de problemen in de samenleving wordt haar ontmaskering van belang, en pas dan zal men andere filosofische methoden zoeken die de toets van de wetenschappelijke en maatschappelijke praktijk beter zullen kunnen doorstaan. Kennelijk is men zich in Nijmegen langzaam maar zeker bewust aan het worden van de lankunes die de hier gedoseerde filosofie in dit opzicht vertoont. Haar maatschappelijke betekenis is echter nog niet ver genoeg voorzien. De ontmaskering wordt vooral nog als een kritiek van de Ander, als een dialoog, ervaren, en niet als een konfrontatie met een ander type filosofie, die op een andere maatschappelijke stellingname en op een historische beweging teruggaat.

- 3 In werkelijkheid wordt de traditionele filosofie als onwetenschappelijk ontmaskerd, juist door de konfrontatie met het moderne onderzoek. Haar etik, haar sociale wijsbegeerte, haar kenleer en haar antropologie worden voorzien zoodra zij vergeleken worden met resultaten van ontwikkelingspsychologie, de politieke economie, de fysiologie of de sociologie. (wij gaan hier niet in op de kwestie van de kritiek die uit de filosofie op de verschillende wetenschappen gel. everd kan worden). Deze ontmaskering van de filosofie door ontdekkingen van wetenschappelijk onderzoek heeft niet alleen in het verleden plaats gehad, zij vindt nog steeds plaats. (Kopernikus, Darwin, Freud).
- 4 Meer nog dan door de wetenschappelijke praktijk wordt onze filosofie ontmaskerd door de huidige samenleving zelf. Wie de flagrante tegenstelling doorziet tussen de ideologie van onze "vrije" westerse samenleving en haar praktijken in Viet Nam, of bij Enka, zal niet langer allerlei op edele motieven gebaseerde illusies opbouwen, en deze als filosofie tot een rationeel siesteem uitwerken. Wie regelmatig de kranten leest, (en tenminste geen behoefte heeft er steeds op te wijzen dat zowel de een als de ander gelijk heeft), of wie de idealen van zijn opvoeding en ook van zijn filosofie, konfronteert met de maatschappelijke praktijk en met de problemen van zoveel mensen, gaat twifelen aan de praktische betekenis van Denkwerk. Juist als de diskrepantie tussen filosofische schijn en politieke werkelijkheid ervaren wordt zullen de motieven aanwezig zijn de filosofie als luchtkasteel te ontmaskeren. Sommigen beweren weliswaar dat deze diskrepantie niet op te heffen is (37) maar dat lijkt ons eerder aan bepaalde soorten wijsbegeerte eigen te zijn.
- 5 Tenslotte moet de idealistische filosofie ook op ideologisch nivo "ontmaskerd" worden. Uitgaande van een principieel andere stellingname, en histories ook voortkomend uit een geheel andere maatschappelijke groepering (de arbeidsbeweging) is het idealisme al eerder gekritiseerd. Maar partijdigheid werd in de kritiek niet als iets vies terzijde geschoven, zij werd als onvermijdelijk erkend : het gaat erom de politieke keuze bewust te maken. Vanuit de maatschappelijke positie stelt zij aan de filosofie bepaalde eisen, en bekritiseert ze de idealistische gerichte stromingen.

De werkelijke maatschappelijke betekenis, de beperkingen en tegenspraken ervan, maar ook haar verdiensten tracht zij aan te geven. Zij tracht haar te konfronterende met de wetenschappelijke en maatschappelijke praktijk, en de vooroordelen aan wijzen waarvan men uitgaat.

Hierbij is echter het volgende van belang : de zaak zou natuurlijk bijzonder eenvoudig zijn als de vooroordelen berustten op persoonlijke belangen(10), omdat zij dan inderdaad door redelijke argumentatie konden worden ontzenuwd. De moeilijkheid is dat personen aanhangers zijn van een bepaalde stroming, dat hun persoonlijk belang juist niets anders is dan "de zaak zelf", en dan vergeten zij daarin de maatschappelijke betekenis, en doorzien zij niet de politieke funktie. Bovendien gaat hun argumentatie terug op een bepaalde maatschappelijke achtergrond, of op een gebrek aan informatie. Het is dan ook weinig zinvol uitsluitend door ideologische discussie te trachten deze mensen van mening te veranderen. Dit doet men veeleer door zelf een methode te ontwikkelen, en de bruikbaarheid hiervan in de konfrontatie met de wetenschap en samenleving aan te tonen.

#### IV MAATSCHAPPELIJKE EISEN DIE AAN DE FILOSOFIE EN AAN DE FILOSOFIE OPLEIDING GESTELD KUNNEN WORDEN

- 1 De eerste bijdrage van de filosofie is inderdaad "ontmaskering", maar niet een onmaskering a priori. Dat de eerste stap gelegen is in de kritiek komt voort uit het karakter van de wijsgerige discussie : aanvankelijk ontwikkelt zich de oppositie tegen de traditionele filosofie : zij draagt een negatief karakter(7,4), maar de ideologische ontkenning volstaat uiteraard niet, de twijfel moet overwonnen worden (14), er moet gewerkt worden aan de ontwikkeling van een andere, betere methode. Het criterium of zij al dan niet beter is is afhankelijk van de vraag of zij in staat is tot datgene waartoe de traditionele wijsbegeerte niet in staat is : nl. een wetenschappelijke en een praktische filosofie te zijn. De tweede bijdrage van de filosofie is dan ook een integratie tot stand te brengen tussen filosofische uitgangspunten en methoden met de belangrijkste theorieën en ontdekkingen van het wetenschappelijk onderzoek. De wisselwerking tussen wetenschap en filosofie betekent ook dat de laatste vanuit haar praktische stellingname in staat is de wetenschappen te kritiseren : de filosofie moet de wetenschappelijke praktijk doorlichten op impliciete vooronderstellingen, op mens- en maatschappijbeeld, naar praktieserelevantie en sociale consequenties, naar gestelde prioriteiten en interpretaties ed. Na de opbouw van een zo wetenschappelijk mogelijk wereld-beeld maatschappijbeeld en mensbeeld, is het de derde taak van de filosofie maatschappelijk prakties te zijn. Dat houdt in dat zij de oplossing van de maatschappelijke problemen aan geeft, evenals de organisatorische en politieke voorwaarden waardoor in de maatschappelijke praktijk aan die oplossingen gewerkt kan worden. De filosofie moet voortdurend in de sociale problematiek haar uitgangspunt nemen, en haar eigen verhouding tot de samenleving, haar eigen maatschappelijke betekenis uiterst krities blijven bezien. Niet de persoonlijke en etiese

stellingname, maar de historische ontwikkeling, en de praktijk van politieke en sociale bewegingen, vormen de toetssteen voor de bruikbaarheid van filosofische methoden.

- 2 Hierboven is aangegeven op welke wijzen de filosofie zou kunnen bijdragen aan een progressieve maatschappelijke ontwikkeling, en welke betekenis zij daardoor zou krijgen. Het is duidelijk dat de filosofie deze funktie slechts kan vervullen als daar in de opleiding de voorwaarden voor zijn gerealiseerd. We willen kort aangeven aan welke eisen het filosofie-onderwijs daartoe zou moeten voldoen. Maar eerst willen we nagaan wat de maatschappelijke betekenis is van de huidige opleiding. Deze betekenis wordt natuurlijk in hoge mate bepaald door de stroming die in Nijmegen door het merendeel van de docenten en medewerkers wordt aangehangen. De bijzondere positie van de filosofie binnen een Katholieke Universiteit, de sterke bindingen tussen dosentenkorps en de Kerk, garanderen min of meer dat het filosofie-onderwijs van Nijmegen niet een buitengewoon progressieve rol kan spelen. Hoe dat samenhangt met idealisties of spiritualisties georiënteerde uitgangspunten hebben wij in het voorafgaande uitvoerig besproken ; aan de rol van de Kerk zal in een volgend nummer aandacht besteed worden.
- 3 Maar behalve door de overheersende traditie wordt het filosofie-onderwijs op nog een tweede wijze maatschappelijk bepaald. De C.I.vormt een onderdeel van het Hoger Onderwijs. In het vorig nummer van Spleijtstof zijn we reeds ingegaan op de verhouding van economie en universiteit, en op de ontwikkeling die zich daarin na Wereldoorlog II heeft voorgedaan. Zij komt er in het kort op neer dat de universitaire opleiding direkter in het produktieproces wordt ingeschakeld, en dat door de overheid de rentabiliteit van de geïnvesteerde kapitalen wordt opgevoerd. (ook in dit nummer achtergrondinformatie over de herstrukturering). De maatregelen die reeds geruime tijd genomen worden, studieduurverkorting, "demokratisering", sentrale planning ed., hebben uiteraard niet alleen op meer produktieve onderwijssectoren (bijvoorbeeld eksakte wetenschappen, geneeskunde) maar ook op de zo marginale filosofie effect. Op de eerste plaats wordt de filosofie-opleiding getroffen door wetten als Posthumus : studieduurverkorting, verschootling van het programma, strengere seleksie. Evenzeer ondergaat zij de bezuinigingen : minder personeel, minder medewerkers en onderwijsmiddelen. Bovendien wordt door sentrale planning, door wijziging van de universitaire bestuursstructuur, de autonomie van het instituut aangetast. Een tweede effect van de huidige ontwikkeling is het volgende : in allerlei studierichtingen, vooral in de sociale wetenschappen, maar sinds kort ook in de eksakte vakken, wordt de filosofie zoveel mogelijk geëlimineerd.

- 4 Wij zien dus dat het filosofieonderwijs niet alleen door haar oorspronkelijke inhoud, maar ook door de wijze waarop zij in de universitaire organisatie is opgenomen; maatschappelijk bepaald is. Beide factoren hebben echter hetzelfde gevolg: de filosofieopleiding blijft beperkt tot een kleine groep; zij kan zich niet tot een maatschappelijk relevante activiteit ontwikkelen, zij blijft ongevaarlijk. De filosofie zal haar progressieve maatschappelijke taak pas kunnen realiseren als daarvoor in de opleiding de voorwaarden geschapen zijn. Als wij uitgaan van de drie taken voor de filosofie die wij hierboven hebben aangegeven en als we de bestaande traditie in de filosofie en de ontwikkelingen in het universitaire onderwijs in het oog houden, kunnen we t.a.v. de filosofieopleiding de volgende eisen formuleren:
- 5 a. Het onderwijs moetvzo demokraties mogelijk georganiseerd zijn. D.w.z. dat er ruimte en middelen beschikbaar zijn voor experimenten met de vorm en de inhoud van de opleiding. De autonomie van het instituut moet t.o.v. welke overheid dan ook gegarandeerd zijn. Het moet mogelijk blijven dat de studenten samen met de docenten kunnen bepalen hoe het programma is samengesteld, hoe het benoemingenbeleid is, hoe er gedoceerd, beoordeeld zal worden etc.
- b. De opleiding moet zo pluriform mogelijk zijn, d.w.z. dat er aanhangers benoemd moeten worden van uiteenlopende wijsgerige stromingen. Na het voorafgaande zal het immers duidelijk zijn dat persoon en filosoof niet zijn te scheiden; een creatief onderwijs en onderzoek vanuit verschillende visies kan alleen plaats vinden als men bereid is "andersdenkenden" daadwerkelijk toe te laten. Tevens zal het wetenschappelijk nivo van de opleiding toenemen omdat men meer in staat zal zijn de adequate uiteenzetting van en discussie tussen de verschillende visies te bevorderen.(20)
- c. Het vakkenbestand van het programma moet aanzienlijk worden uitgebreid. Het spreekt voor zich dat iedere student minstens in de verschillende stromingen moet zijn ingeleid. Hiermee is reeds een hoopvol begin gemaakt. Bovendien zal na het voorafgaande duidelijk zijn dat een pluriformiteit van visies (17) pas dan vruchtbaar wordt wanneer allerlei filosofiese uiteenzettingen gekonfronteerd kunnen worden met de belangrijkste problemen, theorieën en resultaten en methoden van het wetenschappelijk onderzoek. Temslotte moeten wij natuurlijk aandacht schenken aan de centrale problemen van de huidige maatschappelijke ontwikkeling. Het prakties gehalte van de filosofie moet voortdurend gemeten worden aan het antwoord dat zij geeft op dringende sociale kwesties. Zij behoren niet tot "persoonlijke problematiek", maar zouden in geen enkele opleiding mogen ontbreken.(30). Wellicht wordt het dan ook mogelijk tot visies op een betere samenleving te komen.(28)
- De laatste twee opmerkingen veronderstellen dat nieuwe vakken en problemen worden ingevoerd: zoals wijsbegeerte van de ekonomie, kultuurfilosofie, politieke wijsbegeerte, bijvakken uit geschiedenis, sociologie en dergelijke. Alleen zo kan men de vakidiotie reeds bij de wortel bestrijden (33) en kan een levendige uitwisseling tussen filosofie en andere wetenschappen worden gegarandeerd.(23)

- d. Tenslotte zouden er binnen de filosofieopleiding organisatorische initiatieven ontwikkeld moeten worden. Zowel de studenten als de docenten moeten zich organiseren, om gemeenschappelijk en zo effectief mogelijk te kunnen optreden tegen de aanslagen die op de universiteit en onze studie worden gedaan (Mc. Kinsey, Posthumus, personeelstop e.d.)
- Op de tweede plaats zouden de studenten en docenten daarvoor meer actief betrokken worden bij de huidige sociale en politieke ontwikkelingen. Er zou over het algemeen onder de filosofen een meer reële kijk komen op de maatschappelijke werkelijkheid buiten het instituut, De gesignaleerde bewustzijnsverandering zou langs de weg van de praktijk weer opgeheven kunnen worden.
- 6 Besluit
- Wij hopen de achtergrond van onze visie op de rol van de filosofie en de konsekwenties die dat voor haar beoefening heeft enigszins duidelijk gemaakt te hebben. Vanuit onze visie komen wij tot bepaalde eisen t.a.v. de filosofieopleiding, en hierop baseren wij onze praktische stellingnamen in kwesties aan de fakulteit. Dat een opleiding demokraties, pluriform, van voldoende wetenschappelijk nivo, en van een zekere praktische en maatschappelijke relevantie moet zijn, zal door ieder weldenkend mens onderschreven kunnen worden. Het zal een basis zijn waarop de discussie in de toekomst gevoerd zal worden.
- We moeten ervan uitgaan dat het filosofieonderwijs nooit een kwestie van persoonlijke voorkeur of capaciteit kan zijn (9, 29, 30, 31, 34, 38) maar dat zij aan zekere objektieve criteria onderhevig is.
- Inmiddels blijft ons niets anders over dan de "nonkonformistische visie" (5) en de "visie van de underdog" (6) aan de orde te stellen, zolang de filosofieopleiding in Nijmegen ons hiertoe dwingt. Wellicht wordt het de filosofen dan duidelijk dat het ons niet gaat "om de zaak zelve, om de filosofie" (13), maar om de samenleving en de bijdrage die wij aan de oplossing van haar problemen als filosofen kunnen leveren.

In Splijtstof willen wij regelmatig informatie geven over zaken die zich buiten de directe omgeving van het filosofies instituut voordoen. Ditmaal zullen wij aandacht besteden aan de achtergronden van de herstruktureringsvoorstellen die voor de deur staan. Dit artikel nemen wij over uit de onderwijsmap die enkele weken geleden door de S.R.V.U. in Amsterdam gepubliceerd is.

# INLEIDING

Het onderwijs heeft in het algemeen als functie de in de maatschappij werkende mensen de noodzakelijke kwalifikaties bij te brengen (kennis, vaardigheden, inzicht) om te kunnen produceren en zichzelf als maatschappelijk wezen in leven te houden. In eerste instantie zijn die kwalifikaties maatschappelijk noodzakelijk die nodig zijn om de arbeidshandelingen op de verschillende arbeidsplaatsen mogelijk te maken. De kwalifikaties kunnen echter niet alleen beschouwd worden naar hun technische kant, hun directe functie in het arbeidsproces. De mensen moeten zich voegen binnen de maatschappelijke verhoudingen waaronder de produktie plaatsvindt. Het onderwijs zal dus ook de functie krijgen de mensen te leren zich konform de heersende verhoudingen te gedragen. Voor de opbouw van het onderwijssysteem heeft dit belangrijke gevolgen. Op deze samenhang zullen we echter weinig ingaan. We zullen vooral nagaan wat de ontwikkelingen in het produktieproces zijn om daaruit af te leiden hoe het onderwijssysteem georganiseerd wordt. Bij de ontwikkeling en in het produktieproces zullen we twee niveaus onderscheiden. Eerst zullen we de ontwikkelingen schetsen die zich algemeen als tendens doorzetten. Dan zullen we onderzoeken wat de gevolgen zijn van het feit dat de ekonomie zich cyklies ontwikkelt, d.w.z. dat er konjunktuur golven zijn. Voor de onderwijspolitiek ligt heel alge-

meen geformuleerd het probleem hierin dat de kwalifikatiestructuur van de bevolking moet worden aangepast aan de voorraad kapitaalgoederen.

Met een analyse van de ontwikkelingen van het produktieproces zijn we er nog niet. Onderwijs wordt n.l. gegeven in aparte instituten die door de staat gefinancierd worden. We moeten daarom ook wat over de rol van de staat vertellen en over de moeilijkheden die daaruit volgen voor de instandhouding van de onderwijsvoorzieningen. Dan pas zijn we in staat algemene konklusies te trekken over het karakter van de reorganisatie van het hoger onderwijs.

We hebben niet de pretentie de verschillende analysenivoos uitputtend of fundamenteel genoeg behandeld te hebben. Er worden in dit hoofdstuk ook zeer weinig konkrete voorbeelden gegeven, (daar dit reeds in de andere brochures gedaan is). Er is gepoogd een meer systematies verhaal over enkele wezenlijke ontwikkelingen te schetsen die zich door het kompleks van verschijnselen openbaren.

# DE ONTWIKKELING IN HET PRODUKTIEPROCES

De materiële basis van de groei van de vraag naar wetenschappelijk gekwalificeerde arbeidskrachten wordt gevormd door de verwetenschappelijking van de produktie. Steeds meer zijn de bedrijven voor de handhaving of de verbetering van hun konkurrentiepositie gedwongen de technische en organisatorische processen waarop zij steunen op wetenschappelijke leest te schoeien. Deze processen betreffen zowel de feitelijke produktie als de afzet, de innovatie en de administratie. De toenemende betekenis van produktieplanning, proceskontrole en informatieverwerking leidt tot een geweldige uitbouw van het beheersapparaat. De technologiese vernieuwingen die nodig zijn om de winst te vergroten leiden niet alleen tot een aantasting van het natuurlijk milieu, voor de beheersing waarvan we wetenschappen ingeschakeld moeten worden, maar ook tot groeiende sociale tegenstellingen. Op grotere schaal dan voorheen moet het management van zowel de overheidsinstanties als het bedrijfsleven de sociale wetenschappen inschakelen. Naast deze direkte beheersing van het sociale klimaat ontwikkelt zich ook de indirekte beheersing door de uitbouw van de pedagogiespsychologiese centra voor het opvangen van mensen die het zakkelijk geweld niet aankunnen. Voor de produktie van meer wetenschappelijke arbeiders moeten ook de onderwijsinstituten worden uitgebreid en omgebouwd.

Met de verwetenschappelijking van het produktieproces gaat een vermaatschappelijking van de wetenschap gepaard. De onderzoeksresultaten zijn niet meer de produktie van individuele producenten, maar van grotere onderzoeksteams. Zij bepalen de onderzoeksdoeleinden niet meer zelf maar verrichten arbeid in het kader van grotere werkverbanden van de bedrijven en de staat. De onderzoeksdoeleinden raken ondergeschikt aan het winstdoel van de bedrijven en de specifieke functie van de staat bij de instandhouding van het produktieproces onder de bestaande kapitalistische verhoudingen. Voor de intellektuelen bestaat er dus al minder het perspectief van een zelfstandige die in een vrij beroep zijn diensten tegen honorarium aanbiedt. Zij worden gedwongen hun arbeidskracht op de arbeidsmarkt aan te bieden.

Er kan een aantal konsekwenties worden opgesomd van de onderwerping van de arbeid in het algemeen aan de mechanismen van de kapitalistische produktiewijze. Deze konsekwenties gelden dus zowel voor de handarbeid als voor de hoofdarbeid. Deze verschijnselen kunnen dan ook zowel worden waargenomen bij de produktieonderdelen die het eerst kapitalistisch georganiseerd werden, enige honderden jaren geleden, als bij de wetenschappelijke arbeid in onze tijd.

Een van de kenmerken van de kapitalistische produktiewijze is dat het niet gaat om arbeidsbesparing maar om kostenbesparing. Daarbij vormen de lonen de belangrijkste kostenfaktor. Dit komt treffend tot uiting in de arbeidsdeling die wordt toegepast. De arbeidsdeling wordt zo doorgevoerd dat de arbeider aan enkele detailfuncties gebonden blijft. Doordat de vakbekwaamheid op een detailfunctie sneller toeneemt wordt de produktiviteit verhoogd. Ook kunnen kosten vermeden worden door een betere combinatie van verschillende detailfuncties. Hoe monotoon en vervelend het werk ook is, pas wanneer de kosten van de machines lager zijn dan de lonen, of wanneer met behulp van machines meer geproduceerd kan worden, worden die detailfuncties gemechaniseerd. De verlichting van de arbeid is dus van ondergeschikte betekenis. De besparing van de kosten wordt niet gebruikt om de arbeidstijd te verkorten maar om op grotere schaal voor meer winst te produceren. De beperking van de arbeid tot detailfuncties houdt in een besparing op de loonkosten, omdat voor de meeste functies een minder brede en kortere opleiding noodzakelijk is. Daardoor wordt de (wetenschappelijke)

arbeider sneller vervangbaar en kan hij minder loon eisen. Naarmate de specialisatie smaller is bestaat er een groter gevaar voor de veroudering van de kennis en is het minder gemakkelijk wat bij te scholen. Er wordt hiermee dus ook bereikt dat de onkosten voor de staat lager worden, wat indirekt ook de winstpositie van de bedrijven ten goede komt. De staat hoeft n.l. minder geld aan onderwijs uit te geven en ze heeft ook minder aan de in haar dienst staande wetenschappelijke arbeiders te betalen, wat voor haar als grootste werkgever van deze categorie arbeiders erg belangrijk is.

De beheersing van het produktieproces als geheel wordt ondergebracht in een aantal specialistiese functies, namelijk die van het management. De aard van het werk dat de managers moeten verrichten, maakt dat één van de belangrijkste criteria waarop zij geselecteerd worden, volledige identifikatie met de bedrijfsdoeleinden is: zij zijn immers de vertrouwensmannen van de grote kapitaalbezitters<sup>1</sup>. Het management vormt dan ook de top van de machtsstructuur die binnen het bedrijf bestaat, en die nauw verband houdt met de arbeidsdeling. De hiërarchisering wordt n.l. door de arbeidsdeling pas goed mogelijk: om de functies te kunnen rangschikken en van bovenaf te beheersen moeten ze eerst gescheiden worden. Daarmee verliest de producent de zeggenschap over zijn eigen arbeidsprodukt. Hij heeft geen overzicht over het geheel en kan niet bepalen wat er met zijn produkt gebeurt. Hij kan dus ook de produktiedoelen niet bepalen. Dat is voor de intellektuelen die pas hun maatschappelijke zelfstandigheid hebben verloren een pijnlijke zaak. De scheiding tussen onderzoekers en toepassers, die in de volgende hoofdstukken nader aan de orde komt, maakt voor de betrokkenen de wetenschappelijke produktie nog minder controleerbaar. Het verlies van de macht over zijn produktievoorwaarden (zijn zelfstandigheid) voor de intellektueel drukt zich uit in het heen en weer geslingerd worden op de arbeidsmarkt. De werkloosheidsproblemen leiden evenals voor de handarbeiders

1. Hier stoten we op de tweede functie van het onderwijs, n.l. de bewustzijnsvorming in dienst van de heersende verhoudingen van macht. Een zekere identifikatie met het maatschappelijk produktiesysteem is evenzeer noodzakelijk als het begrip van de technische arbeidshandelingen. Naarmate de arbeiders nauwer in relatie staan met het management wordt de ideologische vorming een belangrijker onderdeel van de beroepskwalifikatie.

tot loonsverlagingen door de toegenomen konkurrentie.

#### DE EFFEKTEN VAN DE KONJUNKTURGOLVEN

De cyklicke ontwikkeling van de economie is het gevolg van de tendens tot overproduktie. Deze overproduktie wordt veroorzaakt door de konkurrentiestrijd waarin de partikulieren zo veel mogelijk winst in de wacht willen slepen door hun produktiekapaciteit op te schroeven. We zullen op de achtergronden hiervan niet verder ingaan.

De konjunkturele ontwikkeling laat zich ook gevoelen op de arbeidsmarkt. De schommelingen op de arbeidsmarkt worden veroorzaakt door het failliet gaan van bedrijven, fusies en reorganisaties binnen bedrijven. Deze ontwikkeling is onkontroleerbaar omdat de ondernemingen vrij zijn in het plannen van hun produktiekapaciteit. Daardoor ontstaat er een structurele onmogelijkheid op langere termijn te plannen voor de behoefte op de arbeidsmarkt. Het probleem van de planning heeft een kwantitatieve en een kwalitatieve zijde. Naar haar kwantitatieve zijde bestaat er onzekerheid over het aantal wetenschappelijke arbeiders met verschillende kwalifikaties. Naar haar kwalitatieve zijde bestaat er het probleem dat de kennis voortdurend veroudert. Onlangs is dit ook in een rapport van de OESO erkend: "Men was alom tot het inzicht gekomen dat de economische groei zelf weer nieuwe armoede schiep door de verandering in de produktiecentra en de veroudering van de kwalifikaties."

De veroudering van de kwalifikaties hangt nauw samen met de verwetenschappelijking van de produktie, maar krijgt haar onberekenbare karakter door de cyklicke ontwikkeling van de economie. Er komt hier ook nog als bijzonder probleem naar voren dat arbeiders die werkloos worden sneller hun kwalifikatie verliezen doordat zij op non-actief staan.

Voor het onderwijs resulteren uit de schommelingen op de arbeidsmarkt twee problemen: ten eerste bestaat de mogelijkheid dat de vraaggolven op de arbeidsmarkt zich gaan afspiegelen in golven in studentenaantallen in de verschillende disciplines. Dan zou door de tijdsduur van de studie het effect ontstaan dat de golven niet samenvallen, zodat de meeste studenten in een studierichting afstuderen op een tijdstip waarop juist minder vraag is of omgekeerd (b.v. chemie). Hier speelt zowel het optimisme van de ondernemers in de opbloefasen een rol als het feit dat de studiekeuze gewoonlijk op verouderde voor-

stellingen berust. Ten tweede worden de financiële middelen van de staat ook beïnvloed door de konjunktuurontwikkeling. De stimulerende of beperkende maatregelen van de overheid lopen vaak achter de behoefte-ontwikkeling op de arbeidsmarkt aan. Welke betekenis dat heeft voor de onderwijspolitiek zullen we in de volgende paragraaf behandelen.

Ook in het wetenschapsbeleid reproduceert zich de anarchie van het produktieproces. Wanneer de rentabiliteit verslechtert en er schaarste is op de kapitaalmarkt ontstaat er een gebrek aan middelen voor het fundamentele onderzoek. De investeringen voor korte-termijn-winsten moeten domineren. Er kunnen plotse wijzigingen aangebracht worden in het prioriteitschema waardoor bestaand onderzoekswerk afgekapt moet worden. Voor de universiteit zal dit probleem nog sterker gaan spelen als ze steeds afhankelijker wordt van de kontraktresearch.

#### DE ROL VAN DE STAAT

We hebben hierboven de veranderingen in het produktieproces en de daaruit voortvloeiende ontwikkeling van de arbeidsmarkt behandeld. We moeten nu het onderwijs in verband brengen met de middelen die de staat ter beschikking staan. Daarvoor moeten we eerst even ingaan op de functies van de staat.

In een kapitalistische maatschappij worden door de ondernemingen die zaken geproduceerd waarop valt te verdienen. Zodra een of andere waar niet met winst verkocht kan worden door een of andere onderneming wordt het door een individuele onderneming niet geproduceerd. Wanneer er zaken zijn die toch noodzakelijk zijn voor het voortbestaan van een individuele onderneming of voor de instandhouding van de kapitalistische maatschappij in het algemeen, dan moet een instelling die niet met een winstdoel behoeft te werken zo'n zaak verzorgen. Deze bijzondere instelling is de staat. De staat verzorgt dus een aantal functies voor de instandhouding van het produktieproces onder kapitalistische voorwaarden. Zodra een overheidsinstelling toch winst kan maken ontstaat er een aandrang om partikulier kapitaal aan te trekken of wordt zo'n instelling geheel geprivatiseerd. Enkele voorbeelden uit het verleden zijn de Staatsmijnen en een serviceburo voor marktonderzoek van het CBS. Een karakteristiek voorbeeld dat hieraan verwant is vormt de belangstelling van de banken voor de studiefinanciering.

De staat heeft meer functies dan het verzorgen van het onderwijs. We zullen ze hier noemen omdat hierbij ook veel wetenschappelijk gekwalificeerde arbeiders betrokken zijn. Voor een

analyse van de wetenschappelijke opleidingen is het dus noodzakelijk zich af te vragen wat de functies van de staat in het algemeen zijn en van de instellingen waarin de wetenschappelijke arbeider werkt in het bijzonder.

De functies zijn:

a) De verzorging van de algemene materiële produktievoorwaarden, - de sociale en economische infrastructuur -, zoals wegenbouw, gezondheidszorg, milieubeheer, onderwijs, etc..

b) De verzorging van de algemene rechtsverhoudingen (met name de eigendom).

c) De regulering van de conflicten tussen de verschillende maatschappelijke groepen, zoals loonarbeiders en ondernemers, met behulp van politieke organen, politie of zelfs militaire middelen.

d) De beveiliging van de natie en eventuele expansie op de wereldmarkt (neokolonialisme, militarisme).

Voor deze functies moet een groot deel van de studenten opgeleid worden. In de arbeidsdeling zet zich hier dezelfde tendens voort van funktiescheiding en hiërarchisering als bij de individuele ondernemingen, daar ook hier beleidsbeslissingen primair op topnivo worden genomen en de staat ook gedwongen is zo efficiënt mogelijk om te springen met haar middelen.

De staat is voor haar middelen aangewezen op belastingen e.d.. Deze drukken direkt op de winstvoet van de ondernemingen en het vermogen van de grote kapitaalbezitters en indirekt door de druk op de lonen waarvoor de arbeiders kompensatie zullen grachten te zoeken. Daaruit volgt een voortdurende dwang om de uitgaven zo laag mogelijk te houden. Dit effect verschijnt als het probleem van de schaarse middelen. Hiermee stoten we op twee onoplosbare tegenstellingen waarmee de staat te kampen heeft: Enerzijds hebben de individuele bedrijven er in het algemeen belang bij dat de staat haar produktievoorwaarden in stand houdt, anderzijds brengt het extra kosten met zich mee die de produktievoorwaarden verslechteren. Hiermee hangt samen dat enerzijds vele arbeiders (b.v. wetenschappelijke arbeiders) in dienst van de staat moeten werken om de konkrete taken uit te voeren, terwijl ze anderzijds de arbeidsreserve voor de individuele ondernemingen verminderen, wat de lonen op kan jagen en waardoor verbetering van de produktietechnieken in het bedrijf bemoeilijkt wordt. Deze tegenstellingen worden nog gekompliseerder doordat de verschillende bedrijven niet evenveel belang hebben bij de verschillende staatsuitgaven. Zo is een

verhoging van de defensie-uitgaven wel voordelig voor bijv. Philips (electronica) maar nadelig voor bedrijven die niet aan de staatsuitgaven verdienen. Ook aan de uitgaven voor wetenschappelijk onderzoek zijn dergelijke conflicten verbonden.

Er zijn verschillende redenen aan te voeren waarom het (hoger) onderwijs grotendeels door de staat wordt verzorgd. We hebben hierboven al aangevoerd dat de winstmogelijkheden in de exploitatie van het onderwijs onvoldoende zijn. Dit grondmotief kan echter versterkt worden door andere motieven<sup>2</sup>. Het onderwijs kan maar gedeeltelijk aangepast worden aan de onmiddellijke eisen van een of andere onderneming, om verschillende redenen. Ten eerste kan de ideologische vorming (de identifikatie met de heersende machtsverhoudingen) het best plaats vinden door een instituut dat schijnbaar neutraal is. Ten tweede is een partikulier bedrijf minder goed in staat een zodanige opleiding te verzorgen dat de arbeiders elders eventueel terecht kunnen. De nauwe koppeling van studie en arbeidssituatie kan wel op korte termijn voordelen opleveren voor een partikuliere onderneming, maar op langere termijn zijn hieraan toch ernstige nadelen verbonden voor het kapitaal als geheel. De flexibiliteit van de gehele arbeidsmarkt wordt namelijk geringer. Hier verschijnt weer de konkurrentie als bepalende faktor. Regelmatig ontstaan toch weer bedrijfsopleidingen of partikuliere instituten waarbij vertegenwoordigers van verschillende ondernemingen in het stichtingsbestuur zitten. In zulke gevallen gaat het er niet primair om opleidingen met winst te runnen, maar om een beperkt maar onmisbaar aanbod van arbeidskrachten veilig te stellen.

Naarmate de technische en organisatorische grondslag van de produktie zich sneller wijzigt en er dientengevolge meerdere malen omscholingen moeten plaatsvinden wordt de privatisering van het onderwijs weer belangrijker. De rol van de staat in het onderwijs zal bijgevolg ook veranderen. De neutraliteit van het onderwijs wordt reeds aangetast door de toeneming van het aantal managers en professoren die banden hebben met één of meer

2. De vraag of er winstmogelijkheden liggen in de exploitatie van het onderwijs is sterk afhankelijk van de bijzondere, historische ontwikkeling van een land. Zo ziet men bijv. in Japan vrij veel partikuliere universiteiten. Andere motieven kunnen zeer belangrijk zijn, bijv. religieuze, maar worden in hun werking begrensd door het winstmotief.

kapitaalgroepen. Daarmee worden de politieke tegenstellingen binnen het onderwijs verscherpt. De verscherping van de politieke tegenstellingen vloeit ook voort uit conjuncturele problemen.

In krisisperioden wordt de regering meer gekonfronteerd met de kostenproblemen dan in opbloeifasen. Dan ontstaat ook de grootste dwang tot afbraak van allerlei voorzieningen. Tegelijkertijd moeten echter door de verscherping van de sociale en economische tegenstellingen meer taken geëntameerd worden. Regering bezuinigt dus niet overal, maar zeer gericht, en kan zelfs uitgaven verhogen. Het klassieke voorbeeld vormen de defensie-uitgaven die b.v. de orderportefeuille van in moeilijkheden verkerende vliegtuigfabrieken moeten vullen.

Voor de planning krijgt dit probleem haar kulminatiepunt in de ontwikkeling van de onderwijskapaciteit (gebouwen, inventaris, personeel). De produktiekapaciteit van het onderwijs moet verhoogd worden en onder controle gebracht worden van centrale instanties. Om opstoppen te voorkomen in de produktielijnen moet ook de input beheerst worden. Dat betekent dat de vrijheid van studeren aan banden gelegd wordt. In de laatste jaren zijn door deze moeilijkheden steeds meer rapporten verschenen die de noodzaak van een integrale planning beklemtonen.

Uit het bovenstaande volgt dat de invoering van planning primair een rationalisatie van de bestaande beslissingsstructuren moet vormen. Zij moet leiden tot een verbetering van het opsporen van de knelpunten om af te kunnen wegen welke zaken met de minste problemen voor het kapitaal afgeknepen kunnen worden. Dat is de essentie van de oplossing van de globaliseerde moeilijkheden. De invoering van planning is daarom ook onderhevig aan een centraliserende tendens. Er moeten van bovenaf maatregelen doorgevoerd worden, die weliswaar een globaal karakter moeten dragen, maar toch onvermijdelijk zullen leiden tot de reductie tot invuloefeningen van de activiteiten op lager nivo. De gedachte dat de moeilijkheden in feite een uiting zijn van maatschappelijke tegenstellingen komt niet op. De problemen die worden waargenomen, worden integraal beschouwd als een uiting van slechte organisatie binnen het onderwijs, slechte vergelijkbaarheid van informatie, onduidelijkheid in de doelstellingen, enz.. Dit alles wordt oplosbaar geacht door formeel-organisatorische verbeteringen aan te brengen. De politieke problemen worden daarmee vergroot.

Over de herstructurering van het onderwijs wordt al heel lang gepraat, maar de uitvoering ervan wordt versneld in tijden van conjuncturele moeilijkheden. Van structurele maatregelen worden juist diegene het eerst doorgevoerd die ook op korte termijn bezuinigingen op kunnen leveren. Dat betekent concreet met name dat de onderwijskapaciteit wordt omlaaggeschroefd. Gezien echter de structurele onzekerheid over de ontwikkeling van de vraag op de arbeidsmarkt worden hiermee beleidsbeslissingen geforceerd die op langere termijn nadelig kunnen zijn voor de rentabiliteit van de ondernemingen. Dat de belangen van brede lagen van de bevolking geschaad worden hoeft hier verder geen betoog.

Er moet tenslotte op gewezen worden dat de stand van de conjunctuur ook aangegrepen kan worden als motief voor de herstructurering om dat het woord 'bezuiniging' een magiese klank krijgt. Hiervan heeft de Brauw ijverig geprofiteerd.

-----

# MEDEDELINGEN

## VIET-NAM

De Brede Viet-Nambeweging en het Komitee Jongeren voor Viet-Nam organiseren in oktober en november een grote Herfstkampagne met als doel nog meer informatie te verschaffen en nog meer steun te verlenen aan de slachtoffers van de Viet-Nameese oorlog.

De filosofenbond die deze activiteiten ondersteunt roept haar leden en niet-leden op hieraan mee te werken:

- 16 okt. - 1 nov.: Verspreiding van Viet-Namkranten.
- 23 okt. - 28 okt.: Rondgaan met steunlijsten op de universiteit, scholen, vormingscentra etc.
- 3 en 4 nov.: Huis-aan-huiskollekte t.b.v. het Medies Komitee Nederland-Viet-Nam.

Hiervoor kun je je opgeven op het USN-kantoor, prof. van Welistraat 8, bij Hes de Rijk.

Alle andere informatie en activiteiten van de Brede Viet-Nambeweging kun je vinden in de hiervoor uitgegeven stencils, in Nieuws, op muurkranten enz.

Iedere maandagavond is er op Oranjesingel 42, hoekzaal, een (werk)vergadering van de Brede Viet-Nambeweging. Er is in deze wekelijkse vergaderingen nog steeds plaats voor iemand van de C.I. Wanneer je hiervoor interesse hebt geef je dan op bij een van de bestuursleden van de filosofenbond of bij Hes de Rijk op het USN-kantoor.

## DUYNSTEE

De toenemende verrechtsing op de universiteiten d.m.v. de aantasting van de vooral in de demokratiseringsstrijd verworven rechten, gaat ook in Nijmegen nog steeds door: het recht op medebeslissen is in de huidige structuur al sterk verminderd en dit zal in de toekomstige structuur (W.U.B.) nog meer het geval zijn.

Zeer urgente zaken zoals de McKinsey-planningsprocedure (data-bank) worden buiten de fakulteitsrade om behandeld.

Herstruktureringplannen zijn al gedeeltelijk op de universi-

teiten en fakulteiten doorgevoerd, terwijl de wet-Posthumus pas per september 1974 in werking zal treden. Ook in de toporganen van de universiteit sluipen rechts-technokratische elementen binnen:

-Diepenhorst (ARP), de grote promotor van de studentenstops kwam in het universiteitsbestuur van de VU in Amsterdam.

-Het Nijmeegs universiteitsbestuur benoemde de topman van Philips en DSM: van der Somme.

En als wij het niet tegenhouden zal per 1 december 1972 prof. Dr. F. Duynstee, alom bekend vanwege zijn anti-demokratische en ultra-konservatieve gezindheid, benoemd worden tot rektor-magnifikus en lid van het universiteitsbestuur van onze Nijmeegse universiteit. Ter illustratie enige opmerkelijke uitspraken van onze anti-demokraat Duynstee:

"Studenten moeten alleen in de universiteitsraad gaan zitten om hun academische vorming te verbreden en hun carrière mogelijkheden te vergroten".

Over medebeslissingsrecht:-In het Nijmeegs Dagblad:"Daar ben ik niet zo enthousiast voor".

-In de senaatsvergadering van 16 mei 1969: "Als je het medebeslissingsrecht niet zo scherp stelt houd je ze wel zoet".

Duynstee heeft regelmatig verklaard tegen iedere "ideologie" te zijn, behalve natuurlijk tegen "het onfeilbaar leergezag van de Rooms-Katholieke Kerk".

Duynstees standpunt t.a.v. 1000-gulden-wet en externe demokratisering: Onze grote man is een warm voorstander van de zo verfoeide 1000-gulden-wet. Hij was ook (samen met iemand van tandheelkunde) de enige die tegen de drie door studenten ingediende moties stemde. Zijn standpunt t.a.v. externe demokratisering blijkt o.m. uit het feit dat hij studenten wil uitsleukeren d.m.v. het niet-toekennen van Rijksstudietoelagen. En in "De Telegraaf", 6 juni 1968 schrijft hij de demokratiseringsakties voor een belangrijk deel toe "aan het vervreemdingsproces dat optreedt nu in toenemende mate studenten uit kringen die met leidinggevende functies of met academici niet vertrouwd zijn"!!

Wanneer op 28 oktober het oude, uit de motteballen gehaalde Kollege van Kuratoren zal moeten beslissen over de benoeming van Duynstee als rektor-magnifikus en lid van het universi-

teitsbestuur zullen wij, studenten en progressieve staf- en personeelsleden ons standpunt bepaald moeten hebben. Daarom is er dinsdag 17 oktober om 20.00 uur een USN-meeting in de Mensa.

Vanaf dinsdag zal er door de USN met een grootscheepse handtekeningensactie worden begonnen onder studenten, staf en personeel.

De studentleden van de fakulteitsraad van de C.I. zullen in de fakulteitsraadvergadering van 19 oktober een motie hierover indienen. Voor de tekst van de motie wordt verwezen naar het artikel over de fakulteitsraad.

STOP RECHTS!

STOP DUYNSTEE!

#### HUURAKTIE USN

Volgens het principe: beurs-omhoog-huur-omhoog kondigde ex-minister De Brauw voor de vakantie een huurverhoging aan voor studentenflats en studentenhuizen.

Hier klopt natuurlijk niets van want:

1. De hoogte van de "kale" huur is gekoppeld aan de maximale toelage (16% van de maximale toelage is bestemd voor huur). Slechts 16% van de studenten ontvangt de maximale toelage, maar het gemiddelde inkomen van de student ligt een stuk lager.
2. De kale huur wordt nog verhoogd met service-kosten (9% voor water, gas, elektriciteit en schoonmaakkosten). Het gevolg is dat de studenten met een maximale toelage daarvan 25% kwijt zijn aan huur. Voor degenen die een gedeeltelijke of helemaal geen toelage hebben ligt dit percentage op 30-35.

Een van de bijeffecten van deze onrechtvaardige situatie is dat hospita's die zich richten naar de huren van de studentenflats de prijzen van hun kamers tot ontstellende hoogten kunnen laten oplopen.

Op dit moment wordt er door het landelijk overleg van grond-rade (LOG) gewerkt aan een andere regeling voor het vaststellen van de huur: de huur moet gekoppeld worden aan het reële inkomen van de student, dus losgekoppeld worden van de maximale toelage.

Op de studentenwooncomplexen Galgeveld en Hoogveldt zijn bewonersraden gevormd die in samenwerking met de USN de weigering van de huurverhoging organiseren. Ook op het complex

JacobCanisstraat is men bezig een dergelijke actie van de grond te krijgen.

Op dit moment weigert 80% van de aanwezige bewoners op Hoogveldt de huurverhoging en betaalt dus nog de oude huur:

f 100,33 i.p.v. f 112.80. Elders in het land, m.n. in Delft, Amsterdam (GU & VU), Groningen, Utrecht en Wageningen wordt massaal huurverhoging geweigerd. Deze actie dient om de regering onder druk te zetten om onze eis ingewilligd te krijgen: "LOSKOPPELING VAN DE HUREN VAN HET BEDRAG VAN DE MAXIMALE TOELAGE".

WEIGER MEE, WERK AKTIEF MEE IN JE BEWONERSRAAD!

Bewonersraad Hoogveldt: Prof. Bromstraat 62/8

Bewonersraad Galgeveldt: Prof. Huybersstraat 215 (Ton Booy).

#### BOYKOT-AKTIE

-Kinderbijslag en Ziekenfonds.

Ga met de formulieren van Kinderbijslag en Ziekenfonds naar de sekretaressen van het filosofies instituut. Laat ze invullen of vraag naar een fakulteitsverklaring en stuur een kopie daarvan met de rest van de formulieren naar de Raad van Arbeid of het Ziekenfonds.

-Beursstudenten.

Nog steeds geldt: boycot mee, stuur je inschrijfformulieren niet op, daardoor heeft men niet de beschikking over jouw 1000 piek. Wanneer er problemen zouden kunnen gaan ontstaan i.v.m. de uitbetaling van je tweede termijn zullen wij dat tijdig bekend maken zodat je geen enkel risico loopt.

-1 oktober.

Op 1 oktober is de inschrijftermijn niet vervallen. Je kunt het hele jaar door inschrijven, alleen kost het na 1 oktober een tientje meer.(= 1% van f 1000).

-Laatste nieuws van het boycotfront.

Ongeveer 60% van de studenten in Nijmegen boycot door. We gaan door tot onze eis "INTREKKING VAN DE WET" is ingewilligd.

#### FAKULTEITSRAAD

Donderdag 19 oktober is de eerstvolgende fakulteitsraadvergadering in de Aula, Wilhelminasingel 13, Foyer, 20.00 uur. Op de publieke tribune is altijd ruimte genoeg voor ge-

ïnteresseerden in het wel en wee van onze fakulteit.

De studentraadsleden zullen op deze vergadering een aantal punten naar voren brengen die in het artikel over de fakulteitsraad nader uiteengezet zijn. Splits-Stof heeft de bedoeling dit bij iedere fakulteitsraadvergadering te doen en tevens het verslag van iedere vergadering te publiceren.

#### SCHOLING FILOSOFENBOND

Om twee redenen organiseert de Filosofenbond een scholing in het Marxisme: op de eerste plaats Om de studenten in te leiden in een van de belangrijkste stromingen in de filosofie. Weliswaar wordt dit jaar voor het eerst een inleiding in het Marxisme door een student gegeven (de heer h. Boukema), maar deze zal meer rond zuiver filosofische vraagstukken gegroepeerd worden. Het is o.i. van groot belang niet alleen de wijsgerige kwesties maar ook enkele problemen uit de marx. economie, uit de theorieën over politieke organisatie, en uit de ontwikkeling van de arbeidersbeweging, aan de orde stellen.

Op de tweede plaats speelt het Marxisme een sentrale rol in de ontwikkeling van de studentenbeweging, en in haar huidige fase van politieke vakbond. Het is natuurlijk van belang alle geïnteresseerde of actieve studenten aan een fakulteit in te leiden in de theoretische kwesties die hier een rol bij spelen.

Deze twee overwegingen hebben ertoe geleid dat de Filosofenbond een scholing organiseert, die het Marxisme op meer concrete wijze behandelt dan door de fakulteit gebeurd, maar minder op specifieke problemen van de studentenbeweging is gericht dan die van de usn. Voor de scholing van de Filosofenbond hebben zich tot nu toe 21 mensen aangemeld. Er zullen twee groepen geformeerd worden. De eerste groep komt bijeen op woensdag, van twee tot vier uur op het filosofies instituut (scholingsleider: gabriël van den brink), de tweede groep op donderdag van vier tot zes uur, eveneens op het filosofies instituut (scholingsleider: hélène van hoorn).

Woensdag a.s. (18 oktober) is er een vergadering van de Filosofenbond (van twee tot vier uur) i.v.m. de fakulteitsraad van donderdag 19 oktober. De scholing vervalt dan.

De tekst waarmee we werken is: "Inleiding in de Marxistische

filosofie" van Howard Selsam. Stensils van de hoofdstukken 1, 2, en 3, zijn bij de heer de Bruyn verkrijgbaar.

#### USN-SCHOLING

Het behoort tot de taken van de politieke vakbond de studenten inzicht te geven in de maatschappelijke ontwikkelingen van dit moment en de plaats die zij daarin innemen.

De USN heeft op vergaderingen, in stensils en in de aksiekrant voortdurend gewezen op de politieke en economische achtergronden van de vermaledijde 1000 piek maatregel, de kwalijke gevolgen van het huidige overheidswanbeleid en op de noodzaak daartegen één breed en progressief front te vormen.

Het is van groot belang dat steeds meer studenten zich politiek organiseren en inzicht krijgen in de theoretische uitgangspunten voor de politieke vakbond. Daarom organiseert de USN voor alle leden en belangstellenden een scholing over "Marxisme en politieke vakbond". Het is de bedoeling deze eerste inleidende scholing rond februari te laten volgen door een tweede cursus waarin enkele specifieke problemen van de studentenbeweging meer diepgaand aan de orde kunnen komen.

Kwesties die in de eerste cursus aan de orde zullen komen zijn: de positie van de intellectuelen in de klassenstrijd, inleiding in het historisch en dialektisch materialisme, de maatschappelijke positie van de student, de verhouding universiteit en onderneming, de ontwikkeling van de studentenbeweging, het linksradikalisme.

Tot nu toe hebben zich meer dan 50 geïnteresseerden aangemeld, maar iedereen die zich alsnog wil opgeven is van harte welkom. Mn. voor filosofiestudenten is deze cursus van belang omdat zij zo geconfronteerd kunnen worden met de meer praktische en politieke konsekwenties en problemen die, buiten de C.I., met de studentenbeweging samenhangen.

#### FILOSOFENAVOND

De eerstejaars filosofen hebben het (erg goeie!) initiatief genomen eenmaal in de week een "informele" filosofenavond te beleggen, voorlopig op donderdagavond in het "Trianon", Berg en Dalseweg, om 20.- uur.

... .. hélène van hoorn

## WERKGROEPEN OF HOORKOLLEGES FILOSOFIE OP WISKUNDE, NATUURKUNDE, SCHEIKUNDE EN BIOLOGIE ?

Voorjaar 1969 is op aandringen van de studenten door de Heer Lansdorp een wijziging voorgesteld in het filosofie-onderwijs op onze fakulteit. In plaats van de kolleges "Inleiding in de Filosofie" en "Natuurfilosofie" met aansluitende tentamens werd nu het alternatief geboden aan Werkgroepen deel te nemen, die gedurende een jaar 15 avonden bijeen kwamen. De studenten konden een keus maken uit een groot aantal filosofiese onderwerpen die in de groepen ter diskussie werden gesteld (itt. het vastgelegde programma van de hoorkolleges!!). In de groepen treedt als diskussieleider een ouderejaarsstudent op, meestal een filosofiestudent, de zg. mentor.

De gedachte achter de veranderde opzet was dat de filosofie voor de betreffende studenten geen leervak is, zoals andere delen van de opleiding, maar dat het gaat om een bewustwording, welke door eigen inbreng van de studenten en een andere vorm van onderwijs wordt gestimuleerd.

De nieuwe opzet bleek een groot succes, en er werd in tegeghstelling tot de hoorkolleges druk gebruik van gemaakt: 350 van de plusminus 400 studenten volgden afgelopen jaar een Werkgroep.

Ter illustratie een klein overzicht (in naar boven afgeronde persentages) over de belangstelling die men had voor de verschillende onderwerpen.

|                   | <u>69/70</u> | <u>70/71</u> | <u>71/72</u> | <u>72/73</u> |
|-------------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| Alg. Inleid.      | 7%           | 22%          | 15%          | 9%           |
| Wetens. Fil.      | 52%          | 26%          | 21%          | 15%          |
| Marxisme          | 7%           | 19%          | 24%          | 29%          |
| Wijsg. Ant. Pol.  | 13%          | 22%          | 9%           | 12%          |
| Maatsch. Kritiek. | 21%          | 11%          | 27%          | 29%          |

Uit dit overzicht (over het persentage groepen dat deelnam aan bepaalde onderwerpen), blijkt ca. dat de interesse in een algemene inleiding in de filosofie, die ook onderwerp is van het hoorkollege, vanaf 1970 sterk is gedaald. Een zelfde daling zien we bij de wetenschapsfilosofie. Terwijl de maatschappijkritiese onderwerpen (Marxisme, Kritiese theorie, ets.) duidelijk in belangstelling zijn gestegen.

Afgelopen zomer is deze gunstige ontwikkeling afgebroken, door een eenzijdig besluit van de afdeling natuurfilosofie om gedeeltelijk op de beslissingen van 1969 terug te komen. Zonder mentoren en studenten hierin te kennen (die rekenden op de Werkgroepen en de mentorschappen) werd het kollege "Inleiding in de Filosofie" (voor eerstejaars) gegeven door de Heer Lansdorp weer verplicht gesteld. Eerst nadat de student hierin tentamen heeft afgelegd kan hij kiezen tussen ofwel het afleggen van het tentamen "Natuurfilosofie" ofwel het deelnemen aan een Werkgroep, welke is teruggebracht tot 10 avonden. Achteraf is het besluit met de "argumentatie" aan de mentoren medegedeeld; de mentoren waren het met het gehomen besluit niet eens.

## I WELKE ZIJN DE BELANGRIJKSTE ARGUMENTATIES DIE DE AFDELING FILOSOFIE HIERVOOR AANVOERT ?

1. De Werkgroepen zijn te licht.
2. Er is een algemene basiskennis nodig om de discussie op enig nivo te brengen. Het is ~~ten~~ zeerste de vraag in hoeverre de mentoren hiertoe in staat zijn. Dit kan alleen geschieden in een hoorkollege "Inleiding in de Filosofie".
3. Toetsing van kennis kan wel plaatsvinden dmv. een tentamen, dit kan niet in een werkgroep. Bij Werkgroepen is het bijna alleen mogelijk de attitude te peilen (de instelling van de student tov. de problemen waarmee hij zich bezighoudt),
4. Er zijn te weinig mentoren.

## II DE REAKSIE VAN STUDENTEN EN MENTOREN OP DEZE ARGUMENTEN

De basis van deze problemen ligt om in een verschillende opvatting over filosofie. Moet het vak filosofie bij wis-, natuur-, scheikunde en biologiestudenten een algemeen inleiding geven in zuiver abstracte begrippen, die als basiskennis moet fungeren voor de discussie binnen de werkgroepen, of moet je uitgaan van de konkrete leef- en werksituatie van de studenten, hen een inzicht bijbrengen in hun eigen problematiek, de verhouding met de maatschappij en met andere wetenschappen.

- ad. 1. Zwaarte: de hoeveelheid tijd die men aan het hoor- of aan het werkkollege moet besteden zijn vrijwel gelijk. De intensiteit waarmee men werkt is bij de werkgroepen veel beter te meten dan bij de toets van het hoorkollege.
- ad. 2. Wanneer je als norm niet de abstract filosofiese interesse neemt, maar de konkrete filosofiese interesse, dan is een discussie op nivo wel degelijk mogelijk, zonder een voorafgaande Algemeene Inleiding.
- ad. 3. Het is inderdaad moeilijker (doch zeer zeker niet onmogelijk) om in een werkgroep het kognitieve aspect te meten, voornmer is echter de attitude, die toch alleen kan ontstaan met behulp van verwerkte kennis.
- ad. 4. 30 mentoren die een werkgroep van 12 à 13 mensen leiden, en die zich met relevante problemen bezig houden, is beter dan een kollegezaal met 400 man die zich bezighouden met irrelevante, algemene, abstracte beschouwingen.

## III BESLUITVORMING

Het besluit tot deze verandering in het filosofie-onderwijs is genomen door de Afdeling Filosofie. Zowel binnen het fakulteitsbestuur als in de fakulteitsraad van wis- en natuurkunde heeft er geen of nauwelijks discussie over dit voorstel plaats gehad. Ook de C.I. is niet in deze kwestie gehoord wat men toch, beleefdheidshalve, wel had mogen verwachten.

## IV WAT DOEN WE ERAAN ?

Donderdag 12 oktober 1.1. is door studenten en mentoren over deze kwestie een vergadering bijeen geroepen, waarin de vol-

gende motie is aangenomen :

"Studenten in vergadering bijeen spreken hun verontwaardiging uit over de wijze waarop het filosofie-onderwijs veranderd is. Zij zijn van mening dat de werkgroepvorm zoals die de laatste drie jaar gefunctioneerd heeft, gehandhaafd dient te blijven. Zij eisen derhalve van de afdeling filosofie dat de mogelijkheden tot deelname aan werkgroepen voor alle pre-kandidaatsstudenten gehandhaafd blijft. En eisen intrekking van de verplichtstelling van het kollege "Inleiding in de Filosofie" met afsluitend tentamen".

De uiterlijke datum van inwilliging van deze eisen stellen zij op donderdag 19 oktober, voor de aanvang van het kollege van de Heer Lansdorp, om 11.45 uur".

Na afloop van dit ultimatum zullen zij, wanneer hun eisen niet ingewilligd worden, het geschil voorleggen aan de fakulteitsraad, omdat hier sprake is van een kurrikulumwijziging. Daarnaast zullen op wis-, natuur-, scheikunde en biologie handtekeningen verzameld worden ter ondersteuning hiervan.

harry lemmens

hélène van hoorn

## FAKULTEITSRAAD

Donderdag 19 oktober, te 20.00 u zal in de aula, de 10e vergadering van de Interfakulteitsraad gehouden worden. op de agenda staan de volgende belangrijke punten :

- 1 opening, vaststelling van de notulen (vd 9e vergadering) ingekomen stukken, mededelingen van de voorzitter.
- 2 opvolging van de ambtelijk sekretaris (besloten).
- 3 de kommissie ivm de vakature sociale en politieke wijsbegeerte.
- 4 verslag van de kommissie die de programma's van het niet wijsgerig bijvak heeft samengesteld.
- 5 voorstel voor C-programma voor studenten uit de fakulteit van wiskunde en natuurwetenschappen.
- 6 C-programma voor studenten van rechten.
- 7 eventuele nagekomen punten, vaststellen datum volgende vergadering, rondvraag en sluiting.

Van studentenzijde zijn de volgende agendapunten daaraan toegevoegd :

- 1 vragen van de studenten. Onder dit agendapunt zullen de studenten opheldering vragen over een flink aantal lopende zaken zoals o.a. de verhuizing van het filosofies instituut naar hogere regionen in het nieuwe talengebouw, de moeilijkheden rond het tentamen inleiding filosofie bij pedagogiek, de veranderingen in het filosofieonderwijs op de wis-en natuurkunde fakulteit.
- 2 de kollegegeldverhoging. de CI zal gevraagd worden t.a.v. de 1000 kwestie een standpunt in te nemen. Gezien het feit dat het overgrote deel van de staf en het personeel positief heeft gereageerd op de handtekeningactie van ong. een maand geleden (d.w.z. zich solidair verklaarde met de boycot, en de eis "intrekking van de f1000wet" ondersteunden) meende wij de volgende motie te kunnen indienen :  
"De raad van de Centrale Interfakulteit van de Universiteit van Nijmegen stelt zich achter de eisen van de studenten m.b.t. de intrekking van de wet op de f100 0 kollegegeld.  
Zij verwacht van de wetenschappelijke staf dat deze alle op de Interfakulteit geregistreerde studenten zal begeleiden bij hun studie en opnemen in werkkolleges e.d. Tevens wordt van de wetenschappelijke staf verwacht dat zij geen controle zal uitoefenen op het bezit van een kollegekaart".
- 3 de kwestie Duynstee : Alhoewel de benoeming van prof. Duynstee inmiddels door de universiteitsraad is goedgekeurd (16 voor, 13 tegen) ontmoet zij van steeds meer kanten verzet. Als eerste heeft de USN zich uitgesproken tegen deze benoeming; aan de achtergronden die hierbij van belang zijn is in de USN aktiekrant uitvoerig aandacht besteed. Ook de CSA is tegen Duynstee als

toekomstig rektor gekant . Onder de hoogleraren , de wetenschappelijke medewerkers , en zelfs het universiteitsbestuur is men zich gaan afvragen of met Duynstee wel een gelukkige keuze gemaakt is . De USN is onlangs een aktie begonnen om zoveel mogelijk betrokkenen in te lichten over de werkelijke gevolgen van de benoeming , met als doel haar ~~isnog~~ ongedaan te maken .

De studenten stellen voor dat de CI in deze kwestie een on-dubbelzinnig standpunt inneemt. Zij zullen een motie inbrengen waarin de CIraad zich uitspreekt tegen de benoeming van Duynstee als rektor , en tegen de uitholling van de democratie op de universiteit .

4 "wijziging prekandidaatsprogramma". (aangehouden agendapunt uit de vorige vergadering .)

a de op de vorige raadsvergadering ingestelde kommissiedient verslag uit te brengen van haar werkzaamheden .

b het voorstel om keuzevrijheid in te voeren binnen de "stream" van systematische vakken dient afgehandeld te worden .

c er dient een principebesluit te worden genomen een marxisties georiënteerde filosoof aan te trekken om aan de pluriformiteit van vakken en meningen , speciaal binnen het prekandidaatsprogramma , daadwerkelijk gestalte te geven . (toelichting op dit punt is te vinden in de stukken en de notulen van de vorige vergadering) .

Behalve agendapunt "benoeming nieuwe ambtelijk sekretaris" is de vergadering voor alle belangstellenden openbaar . De resultaten en beslissingen zullen in de volgende Splitsstof worden gepubliceerd , evenals een korte weergave van de belangrijkste gevoerde discussies , en standpunten .

